

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**KAPITALSKA DRUŽBA D.D. KOT UPRAVLJALEC
POKOJNINSKIH SKLADOV**

Ljubljana, november 2005

TOMAŽ KOREČIČ

IZJAVA

Študent Tomaž Korečič izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Mitje Čoka in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI	2
1.1. PRVI STEBER.....	3
1.2. DRUGI STEBER:.....	3
1.2.1. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.....	3
1.2.2. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje	4
1.3. TRETJI STEBER.....	4
2. IZVAJALCI DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ.....	4
2.1. TRI OBLIKE POKOJNINSKIH SKLADOV	5
2.2. IZVAJALCI DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI... 6	6
2.2.1. Vzajemni pokojninski skladi.....	6
2.2.2. Pokojninske družbe.....	6
2.2.3. Zavarovalnice	7
2.3. RAZMERE NA TRGU DODATNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI.....	7
3. KAPITALSKA DRUŽBA D.D.....	8
3.1. USTANOVITEV IN ORGANI UPRAVLJANJA DRUŽBE	8
3.2. KAPITALSKA DRUŽBA D.D. KOT UPRAVLJALEC PREMOŽENJA	9
3.3. KAPITALSKA DRUŽBA D.D. KOT UPRAVLJALEC POKOJNINSKIH SKLADOV	10
4. SKLADI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA, KI JIH UPRAVLJA KAPITALSKA DRUŽBA D.D.	10
4.1. PRVI POKOJNINSKI SKLAD.....	10
4.1.1. Okoliščine oblikovanja Prvega pokojninskega sklada.....	10
4.1.2. Zakonska podlaga za ustanovitev sklada	11
4.1.3. Pravice iz zavarovalne police Prvega pokojninskega sklada	12
4.1.3.1. Vrednost enote premoženja Prvega pokojninskega sklada.....	12
4.1.4. Upravljanje in stroški Prvega pokojninskega sklada	13
4.1.5. Naložbena politika Prvega pokojninskega sklada.....	13
4.1.5.1. Naložbeni portfelj sklada	13
4.1.5.2. Gibanje dejanske in zajamčene donosnosti PPS.....	14
4.1.6. Oblikovanje kritnega sklada	14
4.1.7. Pokojninski boni.....	15
4.1.7.1. Izdaja pokojninskih bonov	15
4.1.7.2. Pridobitev police dodatnega pokojninskega zavarovanja	15
4.1.7.3. Omejitve števila pokojninskih bonov, ki jih posameznik lahko zamenja za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja.....	16
4.2. SKLAD OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	16

4.2.1. Opredelitev pojma obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja	16
4.2.2. Ustanovitev sklada.....	16
4.2.3. Pokojninski načrt in pravice, ki izhajajo iz njega	17
4.2.3.1. Prispevki za dodatno obvezno pokojninsko zavarovanje	17
4.2.3.2. Konverzija prispevkov v VEP	17
4.2.3.3. Stroški upravljanja sklada.....	18
4.2.3.4. Pravica do poklicne pokojnine in znižane poklicne pokojnine.....	19
4.2.3.5. Zajamčen in dejanski donos sklada	20
4.2.4. Naložbena politika in poslovne usmeritve SODPZ	21
4.3. KAPITALSKI VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD	21
4.3.1. Ustanovitev sklada.....	21
4.3.2. Dva pokojninska načrta KVPS	22
4.3.3. Obveznosti in pravice, ki izhajajo iz pokojninskih načrtov	22
4.3.3.1. Naloge upravljalca KVPS	23
4.3.3.2. Premije KVPS	23
4.3.3.3. Stroški upravljanja KVPS	24
4.3.3.4. Davčne olajšave.....	25
4.3.3.5. Zajamčen donos na premijo	25
4.3.3.6. Pravica do pokojnine.....	26
4.3.4. Poslovanje sklada in njegova naložbena politika	26
4.3.4.1. Poslovanje KVPS	26
4.3.4.2. Naložbena politika sklada	27
4.3.5. Izplačevanje dodatnih pokojnin zavarovancem KVPS	27
4.3.6. Prenehanje zavarovanja	27
4.3.7. Nadzor nad poslovanjem sklada	28
4.3.6. Informativni izračun pokojninske rente	28
4.4. ZAPRT VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD ZA JAVNE USLUŽBENCE.....	33
4.4.1. Ustanovitev sklada.....	33
4.4.1.1. Vključitev v ZVPSJU	34
4.4.2. Pokojninski načrt ZVPSJU	34
4.4.2.1. Premije in davčne olajšave.....	34
4.4.2.2. Stroški do katerih je upravljalac ZVPSJU upravičen.....	35
4.4.3. Naložbena politika ZVPSJU	36
4.4.4. Prenehanje zavarovanja in pravica do dodatne starostne pokojnine	37
4.4.4.1. Izredno prenehanje zavarovanja	37
4.4.4.2. Redno prenehanje zavarovanja.....	37
4.4.5. Nadzor nad poslovanjem sklada	38
5. NEKATERE PREDNOSTI IN SLABOSTI SISTEMA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA V SLOVENIJI.....	39
5.1. SMERI RAZVOJA PROSTOVOLJNIH DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V PRIHODNOSTI.....	41
6. SKLEP	41

LITERATURA 43

VIRI 44

PRILOGE

UVOD

Sprejem Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, 106/99, v nadaljevanju ZPIZ-1) pomeni začetek pokojninske reforme, s katero je Slovenija stopila na pot reševanja krize pokojninskega sistema. Razlogov za nastanek pokojninske krize je več. Eden izmed pglavitnih razlogov za uvedbo pokojninske reforme je v spremenjenih okoliščinah na trgu delovne sile, ki so bile posledica razpada Jugoslavije ter spremembe družbeno-političnega sistema. Stroške razpada Jugoslavije je hitro občutilo slovensko gospodarstvo, ki je bilo takrat v večini vezano prav na trge bivše države. Veliko podjetij je v tem obdobju šlo v stečaj, saj se v tako kratkem času niso mogla prestrukturirati ter preusmeriti na druge trge. Rezultat tega je bilo močno povečanje brezposelnosti, katero je država blažila s predčasnim upokojevanjem zaposlenih, s čimer pa so se pritiski na pokojninsko blagajno le še stopnjevali. Po drugi strani pa te pritiske stopnjujejo še neugodni demografski trendi. Znižanje stopnje rodnosti, podaljševanje pričakovane življenjske dobe ter neugodno razmerje med prejemniki pokojnin in zaposleno populacijo, ki prispeva sredstva za izplačevanje pokojnin, so le najpomembnejši med njimi.

Uvedba tristebernega sistema pomeni nov način zagotavljanja socialne varnosti, kjer posameznik, vključen v drugi oziroma tretji steber, prevzema nase naložbeno tveganje. Tako privarčevana sredstva zavarovancu, ob krčenju pravic iz osnovnega pokojninskega zavarovanja, omogočajo večjo varnost ob upokojitvi. V sistemu prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja bodisi zavarovanec sam, njegov delodajalec ali pa oba, vplačujejo prispevke oziroma premije, ki se zbirajo na osebnih kapitalskih računih pri upravljalcih pokojninskih skladov. Ta sredstva se nato kapitalizirajo v odvisnosti od naložbene politike sklada in se ob uveljavitvi pravic iz pokojninskega načrta uporabijo za izplačevanje pokojninskih rent.

Namen diplomskega dela je predstaviti pokojninske sklade Kapitalske družbed.d., ki je največji upravljalec pokojninskih skladov v Sloveniji, pokazati razlike med njimi ter opozoriti na probleme, s katerimi se Kapitalska družba srečuje pri upravljanju sredstev skladov.

Vsebinsko je diplomska naloga sestavljena iz petih poglavij. Prvo poglavje je namenjeno pokojninskemu sistemu v Sloveniji ter kratkemu orisu razlik med posameznimi pokojninskimi stebri. V drugem poglavju so opisane tri različne oblike pokojninskih skladov na razvitih kapitalskih trgih med katerimi lahko zavarovanci izbirajo, predstavljeni so slovenski izvajalci prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj ter razmere na trgu prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj v Sloveniji. Tretje poglavje je namenjeno Kapitalski družbi, namenu njene ustanovitve ter delovanju in dejavnostim, s katerimi se ukvarja.

Osrednji del diplomske naloge je četrto poglavje, ki je razdeljeno na štiri podpoglavja, v katerih so predstavljeni štirje pokojninski skladi v upravljanju Kapitalske družbe in sicer: Prvi pokojninski sklad, Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, Kapitalski vzajemni pokojninski sklad ter Zaprt vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence.

Prvi pokojninski sklad je posebna oblika zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada, pri katerem so zavarovanci pridobili pravice na podlagi zamenjave pokojninskih bonov za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja. Predstavljene so okoliščine nastanka sklada, pravice, ki izhajajo iz članstva, samo delovanje sklada ter oblikovanje kritnega sklada iz katerega Kapitalska družba izplačuje pokojninske rente upravičencem.

Vključitev v Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja nadomešča beneficirano dobo, ki je pripadala zaposlenim na določenih delovnih mestih, ki jih predpiše Minister za delo, družino in socialne zadeve. Na tem mestu predstavim pogoje ustanovitve sklada, pogoje za uveljavitev pravic iz pokojninskega načrta, ki se razlikujejo glede na ostale pokojninske sklade ter samo delovanje sklada.

Kapitalski vzajemni pokojninski sklad je dejansko edini sklad v upravljanju Kapitalske družbe, ki je rezultat poslovne politike družbe. Pri opisu tega sklada, sem se poleg samega delovanja sklada in pravic, ki jih imajo zavarovanci, osredotočil na konkreten izračun. Z izračunom poskušam predvideti višino dodatne pokojninske rente, ki bi jo pridobil posameznik, ki je vključen v individualni pokojninski načrt tega sklada.

Zaprta vzajemni pokojninski sklad je Kapitalska družba pridobila v upravljanje potem, ko se je država odrekla povečanju plač javnim uslužbencem z namenom ustanovitve pokojninskega sklada zanje. Veliko število javnih uslužbencev vključenih v ta sklad, nalaga državi kot ustanoviteljici sklada posebno nalogo pri nadzoru poslovanja sklada, zato sem opisal naloge dodatnega nadzornega organa, torej Odbora zavarovancev sklada.

V petem poglavju so izpostavljene nekatere prednosti ter slabosti slovenskega sistema prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj. Ker se slovenska zakonodaja na področju pokojninskih zavarovanj usklajuje z evropsko, sem na tej osnovi podal smeri razvoja drugega stebra v Sloveniji.

1. POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI

Leta 1997 je bila izdana Bela knjiga reforme pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kjer so bili obrazloženi razlogi in cilji za izpeljavo reforme. Bela knjiga predstavlja podlago za sprejetje novega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. S 1.1.2000 je v Sloveniji začel veljati nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju ZPIZ-1), ki pomeni začetek pokojninske reforme in uvaja tristebni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zakon določa postopno zmanjševanje pravic iz javnega sistema in hkrati z davčnimi olajšavami spodbuja razvoj prostovoljnih oblik dodatnega pokojninskega zavarovanja.

1.1. PRVI STEBER

Prvi steber je splošni javni sistem, ki se financira s prispevki in/ali davki. Način financiranja je skoraj izključno na osnovi prispevnega kritja, kar pomeni, da se iz tekočih prihodkov (prispevkov ali davkov) financirajo tekoči odhodki (pokojnine). Gre za tako imenovani PAYG (pay as you go) sistem, ki temelji na medgeneracijski pogodbi (Stanovnik, 2004, str. 199).

V Sloveniji je »izvajalec« pravic iz prvega stebra Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zavarovanci vključeni v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja lahko uveljavljajo pravico do starostne, invalidske, vdovske, družinske ali delne pokojnine, odvisno pač od stanja v katerem se zavarovanci nahajajo. Ker pa višine prispevkov obveznega pokojninskega zavarovanja ne zadoščajo za izplačevanje pokojnin, navkljub letnim transferjem s strani Kapitalske družbe, mora država to negativno razliko pokrivati iz proračuna oziroma se mora Zavod zadolževati (Šešok, 2001, str. 7).

1.2. DRUGI STEBER:

Drugi steber obsega poklicne privatne sheme, ki se financirajo s prispevki zaposlenih in njihovih delodajalcev. Pogoj za vključitev v drugi steber je vključenost v prvi steber. Naložbeni sistem financiranja predstavlja zbiranje sredstev na osebnih kapitalskih računih zavarovancev, z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali pravice. Mesečni prispevki se obrestujejo po dogovorjeni obrestni meri ali glede na dobiček, ki ga upravljalec sklada doseže z naložbami (Bela knjiga, 1997, str. 217).

Drugi steber dodatnega pokojninskega zavarovanja je sestavljen iz dveh delov:

- obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in
- prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

1.2.1. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje

Obvezno dodatno zavarovanje je zbiranje prispevkov delodajalcev, da bi se iz zbranih sredstev zagotavljale pravice do poklicne pokojnine oziroma druge pravice, ki bi jih poleg pravic iz obveznega zavarovanja uživali zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela ter zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati. Nadomešča prejšnjo »beneficirano dobo«. Sklad obveznega dodatnega zavarovanja v svojem imenu in za račun zavarovancev in drugih upravičencev upravlja Kapitalska družba, ločeno od preostalega svojega premoženja.

1.2.2. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje predstavlja po ZPIZ-1 zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev vključenih v to obliko zavarovanja, z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali druge v tem zakonu določene pravice. V prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje se lahko vključi le zavarovanec ali uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Zavarovanci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja so upravičeni do davčnih olajšav, ki pa so omejene navzgor. Davčno olajšavo se priznava tako za premije, ki jih vplačuje član sklada sam, kot tudi za premije, ki jih za člana sklada vplačuje njegov delodajalec. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje lahko izvajajo pokojninske družbe, vzajemni pokojninski skladi in zavarovalnice.

1.3. TRETJI STEBER

Ta steber tvorijo individualna pokojninska in invalidska zavarovanja na osebnih varčevalnih računih zavarovancev. To obliko zavarovanj je bilo mogoče skleniti že pred uvedbo pokojninske reforme, saj gre v bistvu za različne oblike življenjskih zavarovanj (naložbena, riziko, rentna...). Za razliko od drugega stebra, zavarovancem tretjega stebra ni potrebno izpolnjevati nikakršnih dodatnih pogojev, saj gre za zavarovanja na podlagi osebnih odločitev, vendar pa zavarovanci nimajo pravice do davčnih olajšav kot pri drugem stebru. Tovrstna zavarovanja ponujajo banke, družbe za upravljanje in zavarovalnice.

2. IZVAJALCI DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ

Pokojninski sklad lahko opredelimo kot sklad, ki je ustanovljen z namenom upravljanja vplačanih sredstev zavarovancev, ki jih bodo le-ti začeli prejemati ob upokojitvi v obliki pokojninskih rent.

Pokojninski skladi so najpomembnejši institucionalni investitorji na finančnih trgih razvitih držav. Fabozzi navaja tri razloge, zakaj so pokojninski skladi postali pomembni (Fabozzi, 1994, str. 164):

- dohodki in premoženje gospodinjstev se je v času po 2. svetovni vojni močno povečalo, zaradi česar lahko gospodinjstva večji delež namenijo varčevanju,
- zaradi podaljševanja življenjske dobe ljudi, se pojavlja čedalje večja potreba po dodatnih finančnih sredstvih, ki so potrebna za ekonomsko varno starost zavarovancev,
- prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je davčno spodbujeno na način, da je prosto davčnih bremen do izplačila pokojninskih rent.

2.1. TRI OBLIKE POKOJNINSKIH SKLADOV

Privatne pokojninske sklade lahko opredelimo z načinom delovanja, kjer se vplačujejo prispevki in prejemajo izplačila. Poznamo tri temeljne vrste pokojninskih skladov (Fabozzi, 1994, str. 165):

- pokojninski skladi z vnaprej določenimi premijami (Defined Contribution Plan),
- pokojninski skladi z vnaprej določenimi koristmi (Defined Benefit Plan),
- hibridni pokojninski skladi (Hybrid Pension Plan).

Pri prvemu tipu skladov so premije za dodatno pokojninsko zavarovanje že vnaprej znane, medtem ko koristi (bodoče pokojninske rente), niso znane. Vplačnik, kot financer pokojninskega načrta, je odgovoren le za vplačevanje premij določenih v pokojninskem načrtu, medtem ko za višino privarčevanih sredstev ne jamči. Višina vplačane premije je določena, bodisi v odstotku plače delavca za katerega se le-ta vplačuje, bodisi v odstotku doseženega dobička delodajalca. Višina privarčevanih sredstev zaposlenega je odvisna od vrednosti premoženja pokojninskega sklada oziroma od njegove naložbene politike.

Pri pokojninskih skladih z vnaprej določenimi koristmi, se ustanovitelj¹, ki je tak sklad oblikoval, zaveže, da bo zaposlenemu ob upokojitvi izplačal določen znesek. Višina tega zneska je določena s formulo, ki upošteva trajanje zaposlitve in višino plače. Ker se ustanovitelj takega sklada zaveže, da bo ob upokojitvi delavca oziroma ob njegovi smrti izplačal upravičenim dedičem točno določene zneske, nosi s tem tveganje, da sredstva ob nastanku omenjenih dogodkov ne bodo zadoščala za pokritje obveznosti. Ustanovitelji se navedenemu tveganju izognejo tako, da sredstva pokojninskega sklada namenijo za nakup polic življenjskega zavarovanja. Takrat govorimo o zavarovanih pokojninskih načrtih (insured plans). To pa še ne pomeni, da so le-ti varnejši od nezavarovanih načrtov, saj je prejem izplačila odvisen od sposobnosti zavarovalnice, da izpolni pogodbene obveznosti.

Zaradi nekaterih slabih lastnosti prej opisanih pokojninskih skladov, se je leta 1985 na razvitih finančnih trgih razvila nova oblika skladov, tako imenovani hibridni skladi. Pri pokojninskih skladih z vnaprej določenimi premijami, zaposleni prevzamejo celotno naložbeno tveganje, medtem ko so pokojninski skladi z vnaprej določenimi koristmi dragi in težko izvedljivi takrat, ko majhno število zaposlenih dela pri enem delodajalcu daljše obdobje.

Pri hibridnih pokojninskih skladih delodajalec prispeva dogovorjeno mesečno premijo, podobno kot v pokojninskih skladih z vnaprej določenimi premijami. Delodajalec obenem zaposlenemu jamči minimalno pokojnino, ki je odvisna od trajanja zaposlitve in višine plače, obenem pa mora zaposlenega periodično obveščati o vrednosti sredstev v pokojninskem skladu. V kolikor sredstva pokojninskega sklada ne dosegajo sedanje vrednosti obveznosti, mora razliko doplačati delodajalec.

¹ Na razvitih kapitalskih trgih so običajno ustanovitelji pokojninskih skladov z vnaprej določenimi koristmi delodajalci.

2.2. IZVAJALCI DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

2.2.1. Vzajemni pokojninski skladi

Vzajemni pokojninski sklad ni samostojna pravna oseba, ampak je premoženje v lasti zavarovancev (najmanj 1000 članov), zbrano z vplačilom premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in s sredstvi, ki so se zbrala na podlagi upravljanja vplačanih premij (Böhm, 2000, str. 136). Premoženje sklada je namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in mora biti obvezno ločeno od premoženja ustanovitelja in upravljalca sklada. Premoženje vzajemnega pokojninskega sklada je razdeljeno na enake enote. Vrednost enote premoženja (VEP) je enaka skupni čisti vrednosti premoženja sklada, deljeni s številom enot v obtoku. Odvisno od uspešnosti upravljanja sklada, VEP raste ali pada. Odstotek spremembe v enem letu predstavlja letni donos sklada. Obenem pa mora upravljalec izračunati donosnost sklada ob koncu vsakega meseca ter tako omogoči sprotno spremljanje plemenitenja sredstev varčevalcev. Vzajemni pokojninski skladi so bolj tvegani kot skladi ki jih upravljajo pokojninske družbe in zavarovalnice, saj kritni sklad vrednotijo po tržni vrednosti portfelja (Slak, 2003). Agencija za trg vrednostnih papirjev izda dovoljenje za oblikovanje vzajemnega pokojninskega sklada upravljalcu, če so izpolnjeni vsi z zakonom določeni pogoji za ustanovitev sklada. Nadzor nad upravljanjem vzajemnih pokojninskih skladov izvaja Agencija za trga vrednostnih papirjev skupaj z Agencijo za zavarovalni nadzor.

Glede na možnost včlanitve v vzajemni pokojninski sklad ločimo odprte vzajemne pokojninske sklade in zaprte vzajemne pokojninske sklade. Odprti vzajemni pokojninski skladi članstva ne pogojujejo z delovnim razmerjem pri določenemu delodajalcu in jih lahko ustanavljajo Kapitalska družba, banke in zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za upravljanje pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja bančništvo in zakonu, ki ureja zavarovalništvo. Zaprt vzajemni pokojninski sklad pa lahko ustanovi gospodarska družba, ki je organizirana kot kapitalska družba po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, in ki se v skladu z njim šteje za veliko družbo, ali pa več gospodarskih družb skupaj, ki izpolnjujejo pogoj velike družbe. Člani zaprtih gospodarskih družb so lahko le tisti zavarovanci, ki so v delovnem razmerju pri ustanovitelju sklada (ZPIZ-1).

2.2.2. Pokojninske družbe

Pokojninska družba je posebna oblika zavarovalne delniške družbe, ki opravlja izključno zavarovalne posle prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Za dejavnosti prostovoljnega pokojninskega zavarovanja se šteje (ZPIZ-1, 1999, 339. člen):

- zbiranje premij prostovoljnega pokojninskega zavarovanja in vodenje osebnih računov zavarovancev,
- upravljanje s premoženjem pokojninske družbe in
- izplačevanje pokojninskih rent.

Pokojninska družba je lahko organizirana le kot delniška družba. Zanja veljajo pravila, ki jih za zavarovalno delniško družbo določa Zakon o zavarovalništvu, in mora imeti najmanj 15.000 zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, saj manjše število zavarovancev ne upravičuje obstoja samostojne pravne osebe, ker so stroški administracije in upravljanja previsoki. Premoženje lahko kot samostojna pravna oseba upravlja sama, lahko pa to prepusti drugi pooblaščenim družbi za upravljanje.

Pokojninske družbe ustanavljajo podjetja in posamezniki z izključnim namenom, da prek dolgoročnega premijskega varčevanja omogočijo varčevalcem pridobitev dodatne pokojnine. Dobiček se deli in pripisuje letno, zato je njihovo poslovanje, v primerjavi z vzajemnimi pokojninskimi skladi, manj pregledno. Kritni sklad tako kot običajne zavarovalnice vrednotijo na osnovi modificirane nabavne vrednosti sklada, kar zagotavlja večjo varnost naložb. Poslovanje pokojninske družbe nadzira Agencija za zavarovalni nadzor.

Pokojninska družba, ki je pridobila dovoljenje za opravljanje dejavnosti prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, mora imeti pooblaščenega aktuarja, ki ga imenuje skupščina pokojninske družbe. Poleg tega mora pokojninska družba zaposlovati kadre z ustreznimi strokovnimi znanji in izkušnjami s področja financ. Za prenehanje pokojninske družbe se uporabljajo določbe zakona, ki ureja zavarovalništvo, o likvidaciji in stečaju zavarovalne delniške družbe.

2.2.3. Zavarovalnice

Za razliko od pokojninskih skladov, zavarovalnice poleg pokojninskih zavarovanj ponujajo še druge vrste zavarovanj, obenem pa nimajo določenega najmanjšega števila zavarovancev. Glede na njihovo pravno organizacijsko obliko so lahko organizirane le kot delniške družbe ali kot družbe za vzajemno zavarovanje. Zavarovalnica ima v drugem stebru več različnih vlog:

- lahko izvaja individualne in kolektivne pokojninske načrte,
- posameznikom in podjetjem nudi možnost vključitve v odprt vzajemni pokojninski sklad, ki ga je sama ustanovila in ga upravlja,
- lahko upravlja vzajemni pokojninski sklad in
- izplačuje pokojninske rente.

Nadzor nad poslovanjem zavarovalnic izvaja Agencija za zavarovalni nadzor.

2.3. RAZMERE NA TRGU DODANTNIH PROSTOVOLJNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI

Leta 2000 je v Sloveniji stopil v veljavo Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s čimer se je začela tudi pokojninska reforma. Omenjeni zakon ureja prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja, ki pomenijo dopolnitev obveznemu pokojninskemu zavarovanju.

Konec tretjega četrtletja 2004 je v Sloveniji dodatno pokojninsko zavarovanje ponujalo:

- 7 vzajemnih pokojninskih skladov (VPS), ki jih je upravljalo 5 upravljalcev – 3 banke, zavarovalnica in Kapitalska družba,
- 4 pokojninske družbe in
- 2 zavarovalnici.

Trend rasti trga dodatnih pokojninski zavarovanj je prisoten že od uveljavitve ZPIZ-1. Tako je bilo konec tretjega četrletja 2004 v Sloveniji v sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja vključenih 436.950 zavarovancev, kar pomeni 75% rast števila zavarovancev v primerjavi z enakim obdobjem predhodnega leta. Takšen porast je predvsem posledica uveljavitve Zakona o kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju za javne uslužbence, ki je pričel veljati decembra 2003 in na podlagi katerega je bil ustanovljen Zaprt vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence (ZVPSJU), ki ga za svoje zavarovance upravlja Kapitalska družba (Finančni trgi, 2005).

Največji delež med ponudniki storitev dodatnega pokojninskega zavarovanja imajo vzajemni pokojninski skladi, saj je bilo do konca tretjega četrletja 2004 vanje vključenih 249.083 članov oziroma 57% vseh zavarovancev. Med omenjenimi VPS ima največji, kar 64% tržni delež ZVPSJU.

Tabela 1: Število zavarovancev dodatnega pokojninskega zavarovanja v obdobju december 2002 – september 2004

Obdobje	PD	Zavarovalnice	VPS	Skupaj	Indeks skupaj
2002/12	103.805	37.745	82.927	224.477	-
2003/9	122.922	41.455	86.020	250.397	111,5
2003/12	130.702	43.188	86.571	260.461	104,0
2004/9	149.837	38.030	249.083	436.950	167,8

Vir: Finančni trgi, marec 2005.

3. KAPITALSKA DRUŽBA D.D.

3.1. USTANOVITEV IN ORGANI UPRAVLJANJA DRUŽBE

Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja (v nadaljevanju Kapitalska družba) je bila ustanovljena kot pravna oseba na podlagi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92, 56/92 – odločba Ustavnega sodišča (v nadaljevanju US), 13/93, 43/93 odločba US, 67/93 – odločba US, 5/94, 67/94 – odločba US, 7/96, 29/97 – odločba US, 7/98 – odločba US in 54/98, 106-99 ZPIZ-1, 65/02 – odločba US) z namenom zagotavljanja dodatnih sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ustanovitelj in edini lastnik Kapitalske družbe je Republika Slovenija. Kapitalska družba je delniška družba, ki je kot samostojna pravna oseba pričela delovati 1.1.1997, predhodno pa je bila organizirana kot notranja organizacijska enota Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ustanovljena je bila za nedoločen čas, s poslovanjem pa lahko preneha, če tako določi skupščina družbe s soglasjem Vlade Republike Slovenije ali pa na podlagi Zakona.

Kapitalska družba po ZPIZ-1 (ZPIZ-1, 1999, 244. člen) opravlja naslednje dejavnosti:

- upravljanje in razpolaganje z vrednostnimi papirji in drugimi sredstvi, pridobljenimi v postopku lastninskega preoblikovanja podjetij,
- upravljanje Prvega pokojninskega sklada v skladu z zakonom, ki ureja Prvi pokojninski sklad,
- upravljanje Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v skladu s tem zakonom,
- upravljanje vzajemnih pokojninskih skladov po tem zakonu.

Poleg tega opravlja tudi druge dejavnosti v povezavi z upravljanjem premoženja in storitve, povezane s podporo upravljanju premoženja.

Organi Kapitalske družbe so skupščina, nadzorni svet in uprava družbe.

Skupščina Kapitalske družbe šteje 15 članov, ki jih imenuje Vlada RS. V njej je 1/3 predstavnikov upokojencev in delovnih invalidov, 1/3 predstavnikov delodajalcev in zavarovancev ter 1/3 predstavnikov Vlade RS.

Nadzorni svet Kapitalske družbe ima devet članov, ki jih prav tako imenuje Vlada RS. Njihov mandat traja štiri leta, obstaja pa možnost reelekcije. Član nadzornega sveta ne more biti član uprave Kapitalske družbe, član skupščine Kapitalske družbe, član nadzornega sveta že v petih drugih družbah, prokurist ali poslovni pooblaščenec Kapitalske družbe in ne delavec ali član organov upravljanja konkurenčnega sklada ali družbe.

Organ poslovanja Kapitalske družbe je uprava, ki šteje tri člane in jih na podlagi javnega razpisa imenuje skupščina Kapitalske družbe. Njihov mandat traja pet let in so lahko ponovno imenovani, lahko pa se jih tudi predčasno razreši (Statut Kapitalske družbe d.d., Ljubljana, 2004).

3.2. KAPITALSKA DRUŽBA D.D. KOT UPRAVLJALEC PREMOŽENJA

Kapitalska družba velja za največjega institucionalnega investitorja v Sloveniji. Njeno premoženje v višini preko 280 milijard tolarjev zajema raznovrstne oblike lastniških in dolžniških vrednostnih papirjev. Premoženje v obliki lastniških vrednostnih papirjev je sestavljeno iz deležev gospodarskih družb, s katerimi se trguje na ljubljanski borzi, delnic družb na neorganiziranem gospodarskem (zunaj borznem) trgu, deležev v družbah z omejeno odgovornostjo in z lastniškimi vrednostnimi papirji tujih izdajateljev. Premoženje v obliki dolžniških vrednostnih papirjev pa je sestavljeno iz obveznic, potrdil o bančnih vlogah, zakladnih menic, bančnih depozitov ter dolžniških vrednostnih papirjev tujih izdajateljev (Poslovno poročilo Kapitalske družbe 2003, str. 14). Uspešno upravljanje premoženja omogoča Kapitalski družbi, da po nalogu Vlade Republike Slovenije nemoteno letno vplačuje transferje v pokojninsko blagajno. Tako je Kapitalska družba obdobju od leta 2000 pa do leta 2004, Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje nakazala 46,2 milijarde tolarjev,

katere Zavod potem nameni za izplačilo pokojnin, ki izhajajo iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

3.3. KAPITALSKA DRUŽBA D.D. KOT UPRAVLJALEC POKOJNINSKIH SKLADOV

Kapitalska družba poleg osnovnega premoženja pridobljenega v času privatizacije, upravlja še štiri pokojninske sklade in sicer: Prvi pokojninski sklad, Kapitalski vzajemni pokojninski sklad, Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja ter Zaprt vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence. Premoženje v posameznih skladih je last zavarovancev posameznega sklada, Kapitalska družba pa ga upravlja ločeno od svojega osnovnega premoženja. Naložbene politike pri posameznih pokojninskih skladih v upravljanju Kapitalske družbe se med seboj ne razlikujejo veliko. V okviru zakonodajnih možnosti si Kapitalska družba prizadeva voditi take naložbene politike skladov, ki so usmerjene v varnost, donosnost, razpršenost naložb ter dolgoročno rast vrednosti premoženja.

V štirih pokojninskih skladih, ki jih upravlja Kapitalska družba, je danes zbranih že skoraj 85 milijard tolarjev premij. Skupaj je v vseh štirih skladih vključenih skoraj 259.000 zavarovancev pri čemer ima daleč največji, skoraj 63% delež ZVPSJU.

4. SKLADI PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA, KI JIH UPRAVLJA KAPITALSKA DRUŽBA D.D.

4.1. PRVI POKOJNINSKI SKLAD

4.1.1. Okoliščine oblikovanja Prvega pokojninskega sklada

Oblikovanje in ustanovitev Prvega pokojninskega sklada (v nadaljevanju PPS) je v tesni povezavi z modelom privatizacije družbene lastnine in z uvedbo pokojninske reforme. Leta 1992 je začel veljati Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij (ZLPP), ki ureja lastninsko preoblikovanje podjetij z družbenim kapitalom v podjetja z zasebnim kapitalom. V obdobju po osamosvojitvi Slovenije so se pojavili številni predlogi, kako naj bi privatizacija družbenega premoženja izgledala. Med temi je bil tudi predlog prof. dr. Ribnikarja, ki je predlagal, da naj bi se del privatiziranega premoženja prenesel na pokojninski sklad. Šlo bi za sklad, ki bi bil kot vzajemna institucija v lastništvu vseh zaposlenih ter bi zagotavljal pokojnine v okviru prvega stebra, hkrati pa bi omogočil nebolečo uvedbo drugega stebra (Ribnikar, 1998, str. 49-51).

V skladu z ZLPP je bilo odprtih 2.000.900 certifikatnih računov. Nominalna vrednost certifikatov se je gibala med 100.000 in 400.000 tolarjev na osebo, odvisno od starosti državljana, medtem, ko je bila skupna nominalna vrednost izdanih certifikatov 567 milijard tolarjev. Udeležba v privatizacijskem procesu je bila brezplačna. Kot produkt privatizacije so nastale pooblašene investicijske družbe (PID-i), ki so zbrale kar 56% vseh certifikatov,

medtem ko je bilo predvideno, da bodo le-te zbrale 20% vseh izdanih certifikatov. To pa je pomenilo, da PID-i niso mogli zamenjati vseh certifikatov za deleže v podjetjih in delež teh neporabljenih certifikatov predstavlja privatizacijsko luknjo ali vrzel. Privatizacijska vrzel torej pomeni razkorak med vrednostjo izdanih lastniških certifikatov in vrednostjo družbenega premoženja namenjenega lastninjenju z lastninskimi certifikati. Zaradi nastanka privatizacijske luknje, se je država obvezala, da bo priskrbela premoženje za njeno zapolnitev, saj bi tako delničarji PID-ov s tem pridobili ustrezno kritje za vložene certifikate. Tako se je leta 1999 pojavila ideja o pokojninskih bonih, ki naj bi odpravili privatizacijsko vrzel in zmanjšali pokojninsko luknjo. Delničarji tistih PID-ov, ki so imeli neizkoriščene certifikate so se lahko odločili za zamenjavo le-teh ali pa so le-te obdržali v PID-ih. Zakon o Prvem pokojninskem skladu in preoblikovanju pokojninskih družb (v nadaljevanju ZPSPID) je lastnikom uslužbenskih certifikatov, ki so jih prejeli zaposleni v javni upravi oziroma zaposleni v javnih zavodih, vsilil, da so le-ti morali zamenjati uslužbenske certifikate za pokojninske bone, kar je Kapitalska družba naredila s preknjižbo. Delež lastnikov PID-ov, ki so se odločili za zamenjavo delnic PID-ov za pokojninske bone pa je bil zelo majhen in to je tudi razlog, da je PPS pridobil le 5,02% celotnega premoženja potrebnega za polnjenje privatizacijske vrzeli. To pa je pomenilo, da je morala država za izpolnitev obveznosti PPS nanj prenesti novo premoženje, ki ga je naknadno v skladu z ZPSPID prenesla v obliki dodatnega in dopolnilnega premoženja. Dodatno premoženje je tisto, ki je potrebno za zamenjavo lastniških in uslužbenskih certifikatov v menjalnem razmeju 1:1. Tako je PPS pridobil eno enoto dodatnega premoženja za eno enoto zbranih lastniških oziroma uslužbenskih certifikatov. Dopolnilno premoženje pa predstavlja enkratno davčno olajšavo v višini 20% zavarovancu, ki pokojninski bon zamenja za zavarovalno polico. Z dopolnilnim premoženjem je bilo tako dejansko zamenjanih 1,2 enot premoženja za 1 enoto nominalne vrednosti lastniških in uslužbenskih certifikatov. S tem se je premoženje PPS povečalo, zaradi česar bodo tudi rente oziroma odkupne vrednosti premoženja, ki jih bodo deležni zavarovanci večje (Matevlič, 2002, str. 6-24).

4.1.2. Zakonska podlaga za ustanovitev sklada

PPS je posebna oblika pokojninskega sklada, ki ga v svojem imenu in za račun zavarovancev sklada upravlja Kapitalska družba, ločeno od svojega premoženja in od premoženja drugih skladov v upravljanju. PPS nima statusa pravne osebe, njegov osnovni namen pa je zagotovitev kritja za izpolnitev obveznosti iz zavarovalnih polic dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki so jih zavarovanci pridobili ob zamenjavi za pokojninske bone. Osnovni pravici, ki izhajata iz zavarovalne police prvega pokojninskega sklada, sta pravica do pokojninske rente ter pravica do izplačila zavarovalne vsote v višini odkupne vrednosti police. Sklad je bil ustanovljen 13.7.1999 in sicer z dnem uveljavitve ZPSPID (Zakon o prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb, 1999).

4.1.3. Pravice iz zavarovalne police Prvega pokojninskega sklada

Zavarovalna polica PPS omogoča zavarovancu, da z dopolnjenim šestdesetim letom starosti, vendar ne pred 13.7.2004, pridobi pravico do pokojninske rente. Izjema so le zavarovanci, ki so bili ob uveljavitvi ZPSPID starejši od 55 let, ter so dobili pravico do izplačila pokojninskih rent z iztekom petletnega roka od uveljavitve tega zakona, torej dne 13.7.2004. Višina pokojninske rente je odvisna od števila točk (števila zamenjanih pokojninskih bonov), tablic smrtnosti, starosti in vrednosti točke na dan pridobitve pravice. Če zavarovanec umre še preden je pridobil pravico do pokojninske rente, pripada pravica do zavarovalne vsote v višini odkupne vrednosti police njegovim dedičem.

V ZPSPID in splošnih pogojih je bilo prvotno predvideno, da se pokojninska renta PPS izplačuje mesečno in da gre za doživljenjsko rento (izplačevanje do smrti zavarovanca), vendar pa se je Kapitalska družba odločila, da zavarovancem, ki imajo v lasti manj kot 2000 točk, ponudi možnost da izberejo ali doživljenjsko mesečno rento ali pa enkratno izplačilo pripadajoče rente. Za slednje se je odločilo kar 95% tistih zavarovancev, ki so imeli v lasti manj kot 2000 točk (5225 zavarovancev). Zavarovancem z večjim številom točk pa je Kapitalska družba ponudila možnost izbire med doživljenjsko rento in doživljenjsko rento z zajamčeno dobo izplačevanja za 5, 10 ali 15 let. V primeru doživljenjske rente se le-ta izplačuje v mesečnih obrokih do smrti zavarovanca, ko prenehajo vse pravice iz zavarovalne police. V primeru rente z zajamčeno dobo izplačevanja pa prejemnik rente določi upravičenca, ki mu za obdobje zajamčene dobe v primeru smrti zavarovanca pripada renta. Prednost te vrste izplačila je, da po izteku zajamčene dobe (zavarovanec preživi izbrano obdobje) zavarovanec še naprej prejema rento do njegove smrti (Modro jabolko 2, 2004, str. 6).

4.1.3.1. Vrednost enote premoženja Prvega pokojninskega sklada

Skupna nominalna vrednost lastniških certifikatov, ki so bili preneseni na PPS se je valorizirala z indeksom drobnoprodajnih cen od 1.1.1993 do 13.7.1999 (dan uveljavitve ZPSPID). Začetna vrednost točke je valorizirana nominalna vrednost pokojninskega bona, povečana za enkratno 20% davčno stopnjo. Valorizacijski količnik za omenjeno obdobje je znašal 2,082349. Tako je začetna vrednost točke znašala 249,8819 tolarjev in je bila enaka začetni zajamčeni vrednosti točke PPS (Splošni pogoji dodatnega pokojninskega zavarovanja PPS Republike Slovenije – zamenjava za pokojninske bone, 2002, 8. člen).

Tako obračunana vrednost enote premoženja se nato povečuje nominalno letno za 1% (zajamčen donos). V kolikor pa je poslovanje sklada uspešnejše, imajo zavarovanci, ki že prejemajo pokojninsko rento, pravico do povečanja le-te v višini presežnega donosa kritnega sklada nad zajamčenim.

4.1.4. Upravljanje in stroški Prvega pokojninskega sklada

Upravljanje PPS obsega naslednje osnovne naloge:

- vodenje računov zavarovancev,
- upravljanje premoženja PPS in premoženja kritnega sklada,
- izračunavanje in izplačevanje pokojninskih rent zavarovancem ter
- nadzor nad pravilnostjo izračunavanja zavarovalnih kritij in matematičnih rezervacij za izpolnitev obveznosti pokojninskega sklada za izplačilo pokojninskih rent.

Pri zavarovalni polici PPS zavarovanec prejema nase naložbeno tveganje z minimalnim 1% letnim zajamčenim donosom. Če čista vrednost premoženja sklada ne dosega zajamčene vrednosti sredstev, mora Kapitalska družba to razliko pokriti iz svojih sredstev. Če pa sredstva Kapitalske družbe ne zadoščajo za pokritje morebitne razlike, potem za izplačilo pravic dodatnega pokojninskega zavarovanja jamči Republika Slovenija.

Glede na posebnosti PPS, ki je dejansko postal zaprt pokojninski sklad z jasno opredeljeno strukturo zavarovancev, katerim pravice izhajajo iz zavarovalnih polic, ki so jih dobili v zameno za pokojninske bone, je Kapitalska družba upravičena do letne provizije, ki znaša največ 1,5% povprečne čiste vrednosti sredstev sklada. Poleg tega je, v primeru predčasne uveljavitve pravic (npr. izplačilo odkupne vrednosti dedičem v primeru smrti zavarovanca), Kapitalska družba upravičena do povračila izstopnih stroškov, ki so navzgor omejeni in zanašajo največ 19% odkupne vrednosti sredstev.

4.1.5. Naložbena politika Prvega pokojninskega sklada

4.1.5.1. Naložbeni portfelj sklada

V PPS je vključenih nekaj več kot 39.000 zavarovancev, ki so še v varčevalni shemi, okrog 6.000 pa je takih, ki so starejši od 60 let in že prejemajo pokojninske rente. Ker je PPS posebna oblika zaprtega pokojninskega sklada, se število zavarovancev v varčevalni shemi znižuje bodisi zaradi smrti le-teh bodisi ker doživijo 60 let ter tako pridobijo pravico do dodatne pokojnine. Z dnem oblikovanja kritnega sklada, se je tako število zavarovancev v varčevalni shemi znižalo iz 50.776 na 40.078 (poslovanje PPS, str. 1). Ker je osnovna obveznost varčevalnega dela PPS zagotavljati minimalni 1% zajamčen donos ter s tem zagotoviti sredstva za vplačilo v kritni sklad, je temu primerna tudi struktura naložb (Modro jabolko 2, 2004, str. 4).

Tabela 2: Struktura naložb PPS na dan 30.4.2005

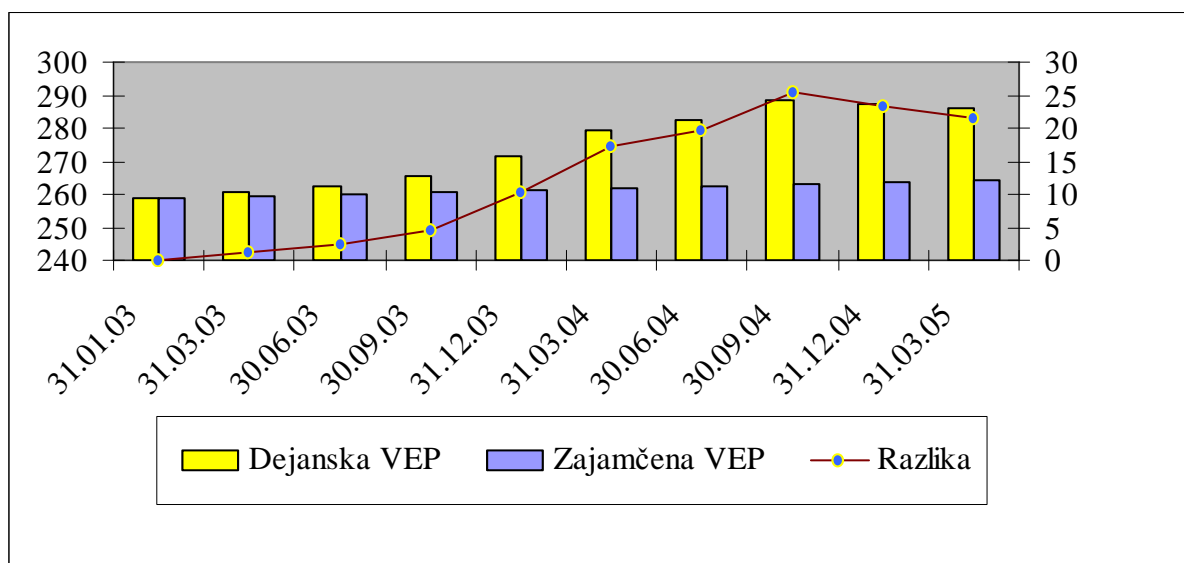
Denarna sredstva	0,01%
Depoziti	3,61%
Terjatve	0,01%
Tržni lastniški vrednostni papirji	13,91%
Netržni lastniški vrednostni papirji	67,78%
Tržni dolžniški vrednostni papirji	14,29%
Netržni dolžniški vrednostni papirji	0,39%

Vir: Poslovanje PPS, 2005. str. 2.

Naložbena politika upravljanja PPS je v precejšnji meri oblikovana s strani Zakona o zavarovalništvu, naložbe kritnega sklada PPS pa zaradi izplačevanja pokojninski rent temeljijo na načelu likvidnosti.

4.1.5.2. Gibanje dejanske in zajamčene donosnosti PPS

Slika 1: Gibanje vrednosti enote premoženja v tolarjih po kvartalnih obdobjih od 31.1.2003 do 31.3.2005.



Vir: Poslovanje PPS, 2005, str. 2.

Sredstva PPS se skladno s številom zavarovancev zmanjšujejo na račun mesečnih prenosov sredstev v kritni sklad. Tako je dejanska vrednost sredstev v upravljanju PPS na dan 30.4.2005 znašala 22,7 milijarde tolarjev, zajamčena vrednost sredstev pa 21,1 milijarde tolarjev. V času od izdaje zavarovalnih polic Prvega pokojninskega sklada, to je januarja 2003, pa do 30.4.2005, je bila dejanska vrednost sredstev le v januarju 2003 manjša od zajamčene vrednosti sredstev, kar je pomenilo, da je Kapitalska družba morala to negativno razliko v višini 3,4 milijarde tolarjev doplačati v denarju.

4.1.6. Oblikovanje kritnega sklada

Premoženje PPS obsega premoženje, ki pripada policam v obdobju, preden zavarovanci izpolnijo pogoje za pridobitev rente ter kritni sklad. Po zakonu o zavarovalništvu je kritni sklad premoženje, ki je namenjeno kritju obveznosti zavarovalnice iz tiste vrste zavarovanj, za katere je potrebno oblikovati matematične rezervacije. Matematične rezervacije so statistično ocenjene sedanje vrednosti bodočih obveznosti iz življenjskih zavarovanj, zmanjšane za sedanjo vrednost ocenjenih bodočih vplačil tehničnih premij. Tehnične premije pa predstavljajo del premije izračunan z uporabo aktuarskih metod in so namenjene nadomeščanju izplačil (Slovenski računovodski standardi, 2002, str.207). Kritni sklad PPS tako predstavlja sredstva, ki so ločena od ostalega premoženja sklada, namenjena pa so kritju obveznosti PPS iz izplačil rent zavarovancem, ko le-ti izpolnijo pogoje za pridobitev rente. V skladu s Pravilnikom o izračunu matematičnih rezervacij in Pravilnikom o podrobnejših pravilih za razpršitev naložb, je Kapitalska družba julija 2004 z izločitvijo premoženja iz PPS v višini 13,5 milijarde tolarjev ustanovila kritni sklad. Posledica tega je bilo znižanje sredstev PPS.

Naložbena politika kritnega sklada sledi glavnemu cilju kritnega sklada. Tako je preko 50% sredstev kritnega sklada investiranih v obveznice, sledijo jim delnice z okrog 28% deležem, posojila in depoziti s 13%, preostale oblike naložb pa so v manjši meri (Modro jabolko 2, 2004, str. 10)

4.1.7. Pokojninski boni

4.1.7.1. Izdaja pokojninskih bonov

Kapitalska družba je na dan uveljavitve ZPSPID, dne 13.7.1999 izdala 143.690.043 pokojninskih bonov v nematerializirani obliki. Pokojninski boni so bili preneseni na račune delničarjev PID-ov, ki so se odločili za zamenjavo delnic za pokojninske bone ter na račune imetnikov uslužbenskih certifikatov. Vsak imetnik uslužbenskega certifikata je pridobil pokojninske bone v enakem nominalnem znesku, kakršen je bil znesek njegovih uslužbenskih certifikatov (Matevljič, 2002, str. 29). S pokojninskimi boni je bilo mogoče trgovati na Ljubljanski borzi.

4.1.7.2. Pridobitev police dodatnega pokojninskega zavarovanja

Fizične osebe, imetniki pokojninskih bonov, so lahko le-te v obdobju od 15.10.1999 pa do 31.12.2002 zamenjale za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja PPS. Premija za pokojninsko rento se je zagotovila z zamenjavo pokojninskih bonov za točke police. Polica se glasi na število točk, ki je enako številu pokojninskih bonov, ki jih imetnik zamenja, je neprenosljiva in je ni mogoče zastaviti, obenem pa zavarovanec nima pravice do predčasnega izplačila odkupne vrednosti police (Poslovno poročilo PPS, 2003, str. 15).

4.1.7.3. Omejitve števila pokojninskih bonov, ki jih posameznik lahko zamenja za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja

Pomembno dejstvo pri zamenjavi pokojninskih bonov v točke zavarovalne police je njihova omejitev. Vsak posameznik, ki je imel v lasti pokojninske bone, je lahko za polico dodatnega pokojninskega zavarovanja zamenjal skupaj največ 10.000 pokojninskih bonov. Ta omejitev je pomembno vplivala na gibanje tržne cene pokojninskih bonov.

Tistim posameznikom, ki niso zamenjali pokojninskih bonov za točke zavarovalne police do zakonsko predpisanega roka, se je štelo, kot da so uresničili pravico do zamenjave vendar največ v višini 10.000 pokojninskih bonov. Tistim, ki so v tem času imeli več kot 10.000 pokojninskih bonov, je prenehala veljati pravica do zamenjave.

4.2. SKLAD OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

4.2.1. Opredelitev pojma obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja

V sistemu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja gre za zbiranje prispevkov delodajalcev, da se z zbranimi sredstvi zagotavlja pravico do poklicne pokojnine oziroma do znižane poklicne pokojnine ter druge pravice, ki bi jih poleg pravic obveznega zavarovanja uživali zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, in zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati². Poleg tega obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje delodajalcem omogoča upokojevanje starejših delavcev preden to omogoča javni sistem pokojninskega zavarovanja.

4.2.2. Ustanovitev sklada

Minister za delo, družino in socialne zadeve s soglasjem reprezentativnih sindikatov in združenj delavcev, določi seznam delovnih mest, katera so vključena v sistem obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (ZPIZ-1). V ta sistem morajo biti po zakonu obvezno vključeni zavarovanci, ki so 31.12.2000 imeli manj kot 25 let (moški), oziroma 23 let (ženske) pokojninske dobe in so na dan 1.1.2001 delali na delovnih mestih, kjer se je štela zavarovalna doba s povečanjem (beneficirana doba). S tem dnem je bil tudi ustanovljen Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (v nadaljevanju SODPZ), ki ga v imenu zavarovancev sklada upravlja Kapitalska družba, ki bo tudi izplačevala poklicne pokojnine, za katere bo, predvidoma v letu 2006, oblikovala kritni sklad. Ob ustanovitvi SODPZ je bilo vanj vključenih 22.051 članov. Njihovo število se je do aprila 2005 stalno povečevalo in tako je bilo aprila 2005 v sklad vključenih že 31.185 članov.

² Zavarovanci SODPZ so policisti, vojaki, železničarji, rudarji, pazniki, vozniki, železarji, livarji, tekstilci, steklarji, piloti, mornarji, gasilci, gozdarji, baletniki, dimnikarji, ribiči ter cariniki.

Na podlagi podpisane pogodbe med upravljalcem in delodajalcem, Kapitalska družba izda delavcu polico obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki je slednji ne more zastaviti in ne prenašati na druge osebe.

4.2.3. Pokojninski načrt in pravice, ki izhajajo iz njega

4.2.3.1. Prispevki za dodatno obvezno pokojninsko zavarovanje

Po tem pokojninskem načrtu je zavezanec za plačilo prispevkov obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja delodajalec in sicer jih vplačuje mesečno na poseben račun sklada. Višina prispevkov je odvisna od skupine delovnega mesta na katero je delavec razporejen, njihova višina pa se odmeri od iste osnove kot v primeru prispevkov za obvezno zavarovanje (bruto plača zaposlenega).

Tabela 3: Razdelitev delovnih mest glede na stopnjo povečanja zavarovalne dobe

Skupina delovnega mesta	Povečanje zavarovalne dobe	Prispevna stopnja
0.	ni povečanja	-
1.	od 12 na 14 mesecev	4,20%
2.	od 12 na 15 mesecev	6,25%
3.	od 12 na 16 mesecev	8,40%
4.	od 12 na 17 mesecev	10,55%
5.	od 12 na 18 mesecev	12,60%

Vir: Pokojninski načrt SODPZ PN ON1, 2002.

Vsako delovno mesto je določeno s štirimestno šifro, ki jo Kapitalski družbi posreduje delodajalec za posameznega zavarovanca, ki je vključen v SODPZ. Iz te šifre je na podlagi posebnega šifrantna razvidno, v katero skupino sodi neko delovno mesto. Klasifikacije delovnih mest po skupinah pa ni, saj je pri določenih poklicih (npr. rudarjih) možno, da imajo več delovnih mest z različno stopnjo povečanja in sicer glede na zahtevnost dela, ki ga opravljajo delavci.

Prispevki za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje imajo enak davčni status kot prispevki za obvezno zavarovanje. Delodajalec jih je dolžan plačati najkasneje v roku, ki je določen za plačilo prispevkov obveznega zavarovanja oziroma najkasneje na dan izplačila plač. V kolikor prispevki niso plačani v roku, mora delodajalec plačati prepozno plačane prispevke v valoriziranem znesku.

4.2.3.2. Konverzija prispevkov v VEP

Datum konverzije prispevkov obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja je dan, ko denarno nakazilo za prispevke, ki predstavlja vplačan prispevek, prispe na denarni račun sklada.

Formula za izračun števila enot premoženja na dan konverzije je:

$$\text{Število enot premoženja} = \frac{\text{Čisti prispevek}}{\text{VEP}_t} \quad (1)$$

Pri čemer posamezni izrazi pomenijo:

Čisti prispevek = vplačan prispevek za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, zmanjšan za vstopne stroške, ki pripadajo upravljalcu sklada;

VEP_t = vrednost enote premoženja sklada na dan t;

t = dan konverzije enot premoženja.

VEP pa se izračuna po naslednji formuli:

$$\text{VEP}_t = \frac{\text{skupna vrednost sredstev t}}{\text{število enot v obtoku t}} = \frac{(\text{sredstva t} - \text{obveznosti t})}{\text{število enot v obtoku t}} \quad (2)$$

VEP_t = vrednost enote premoženja sklada na dan t

sredstva_t = sredstva sklada na dan ugotavljanja VEP

obveznosti_t = obveznosti sklada na dan ugotavljanja VEP

število enot v obtoku = število vseh enot premoženja sklada na dan ugotavljanja VEP

t = dan na katerega se ugotavlja VEP

Tako izračunano število enot premoženja se vpiše na osebni račun zavarovanca sklada.

4.2.3.3. Stroški upravljanja sklada

Kapitalska družba je pri upravljanju SODPZ upravičena do vstopnih stroškov, izstopnih stroškov, upravljalške provizije ter do stroškov nadomestil povezanih s poslovanjem in nadzorom sklada, ki ga izvajajo Agencija za trg vrednostnih papirjev, Agencija za zavarovalni nadzor, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter Davčna uprava RS. Višina vstopnih stroškov znaša 5,5% in se vsak mesec obračuna v odstotku od vplačanega prispevka ob njegovem vplačilu. Kapitalska družba izstopne stroške obračuna v primeru odkupne vrednosti enot premoženja in v primeru prenosa sredstev z osebnega računa zavarovanca na kritni sklad ob poklicni upokojitvi ter znašajo 1% odkupne vrednosti enot premoženja ob izplačilu, v primeru poklicne upokojitve pa v odstotku vrednosti enot premoženja na osebnem računu zavarovanca. 1,5% upravljalška provizija se obračunava v odstotku od povprečne čiste letne vrednosti sredstev sklada. Poleg tega Kapitalska družba zaračunava stroške izplačila pokojnin in vodenja zavarovanja v višini 1,5% vsakega mesečnega izplačila poklicne pokojnine oziroma znižane poklicne pokojnine.

Odkupna vrednost premoženja, kot osnova za obračun izstopnih stroškov se izplača:

- zavarovancu, ki se invalidsko upokoji,

- dedičem zavarovanca, če le-ta umre še preden se je poklicno upokojil,
- zavarovancu, kadar sredstva na njegovem osebnem računu ne zadoščajo za izplačevanje poklicnih pokojnin.

$$\text{odkupna vrednost} = \text{št. enot imetnika} * \text{VEP} * \left(\frac{100 - \% \text{ izstopnih stroškov}}{100} \right) \quad (3)$$

št. enot imetnika = število enot premoženja sklada, vpisanih na njegovem osebnem računu.

4.2.3.4. Pravica do poklicne pokojnine in znižane poklicne pokojnine

Vključenost v SODPZ omogoča zavarovancu pravico do pridobitve poklicne pokojnine ali pa znižane poklicne pokojnine. Zavarovanec SODPZ pridobi pravico do poklicne pokojnine ob naslednjih pogojih:

- dopolni 40 let (moški), oziroma 38 let (ženska) pokojninske dobe,
- dopolni starost, kot sledi:

Skupina delovnega mesta	Minimalna starost za moške	Minimalna starost za ženske
0.	58,0	58,0
1.	55,5	52,0
2.	53,5	49,5
3.	51,5	48,0
4.	49,0	45,5
5.	47,5	44,0

- ima na svojem osebnem računu zbrana zadostna sredstva.

Poklicna pokojnina se plačuje zavarovancu – upokojencu v mesečnih zneskih od pridobitve poklicne pokojnine, dokler le-ta ne izpolni pogojev za pridobitev starostne pokojnine v obveznem zavarovanju. Tako bi npr. moški, ki je bil celo pokojninsko dobo zaposlen na delovnem mestu, ki je razporejeno v četrto skupino delovnih mest in začel prejemati poklicno pokojnino takrat, ko izpolni minimalne pogoje za pridobitev poklicne pokojnine in sicer, ko dopolni starost 49 let. Poklicno pokojnino bi dobival do dopolnjenega 51,5 leta, kar je enako minimalni starosti za pridobitev starostne pokojnine pri obveznem zavarovanju za moškega ki je bil zaposlen na delovnem mestu razporejenem v četrto skupino delovnih mest (glej tabelo 4), po tej starosti pa bi pridobival pokojnino iz naslova obveznega pokojninskega zavarovanja.

Tabela 4: Minimalne starosti, ki se upoštevajo pri ugotavljanju izpolnjevanja minimalnih pogojev za starostno upokojitev³

Skupina delovnega mesta	Minimalna starost za moške	Minimalna starost za ženske
0.	58,0	58,0
1.	58,0	53,0
2.	55,5	50,5
3.	53,5	48,5
4.	51,5	46,5
5.	50,0	45,0

Vir: ZPIZ-1, 1999, 402. člen.

Zavarovanec – član sklada se mora najkasneje poklicno upokojiti takrat, ko uveljavi pravico do starostne pokojnine iz prvega stebra. V tem primeru se mu izplačuje le znižana poklicna pokojnina. Višina poklicne pokojnine oziroma znižane poklicne pokojnine je odvisna od števila enot premoženja na osebnem računu zavarovanca, vrednosti enote premoženja, starosti zavarovanca ter oblike pravice iz obveznega dodatnega zavarovanja. Poleg tega pa se upošteva še pokojninska osnova in odmerni odstotek, ki ju določi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter odstotek znižanja zaradi upokojitve pred izpolnjevanjem pogojev za redno upokojitev iz obveznega zavarovanja.

4.2.3.5. Zajamčen in dejanski donos sklada

Zavarovanec SODPZ, za katerega delodajalec vplačuje prispevke, prevzema nase naložbeno tveganje. Zajamčen donos, določen v ZPIZ-1, zmanjšuje tveganje zavarovancu ter mu omogoča minimalno plemenitenje sredstev na njegovem osebnem računu. Kapitalska družba zavarovancem sklada jamči donosnost v višini 60% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad 1 letom.

Če je dejanski donos nižji od zajamčenega donosa, mora upravljavec v skladu s ZPIZ-1 (ZPIZ-1, 1999, 322. člen), iz lastnih sredstev na denarni račun sklada v roku 15 dni, šteto od izteka obračunskega obdobja, vplačati denarni znesek, ki je enak razliki med zajamčeno in dejansko čisto vrednostjo sredstev sklada. Čista vrednost premoženja mora biti najmanj enaka vsoti zajamčenih vrednosti, do katerih so upravičeni zavarovanci. Obveznost upravljavca, da iz lastnih sredstev pokrije negativno razliko med dejansko in zajamčeno donosnostjo torej nastane, kadar konec meseca čista vrednost sredstev sklada ne dosega zajamčene čiste vrednosti sredstev sklada.

Začetna vrednost enote premoženja SODPZ na dan 28.2.2001 je bila 100,00 SIT, v obdobju delovanja sklada do dne 30.4.2005 pa je le-ta narasla na 148,08 SIT, kar pomeni 48,08% kumulativno donosnost sklada oziroma 9,88% povprečno letno donosnost. Zajamčena

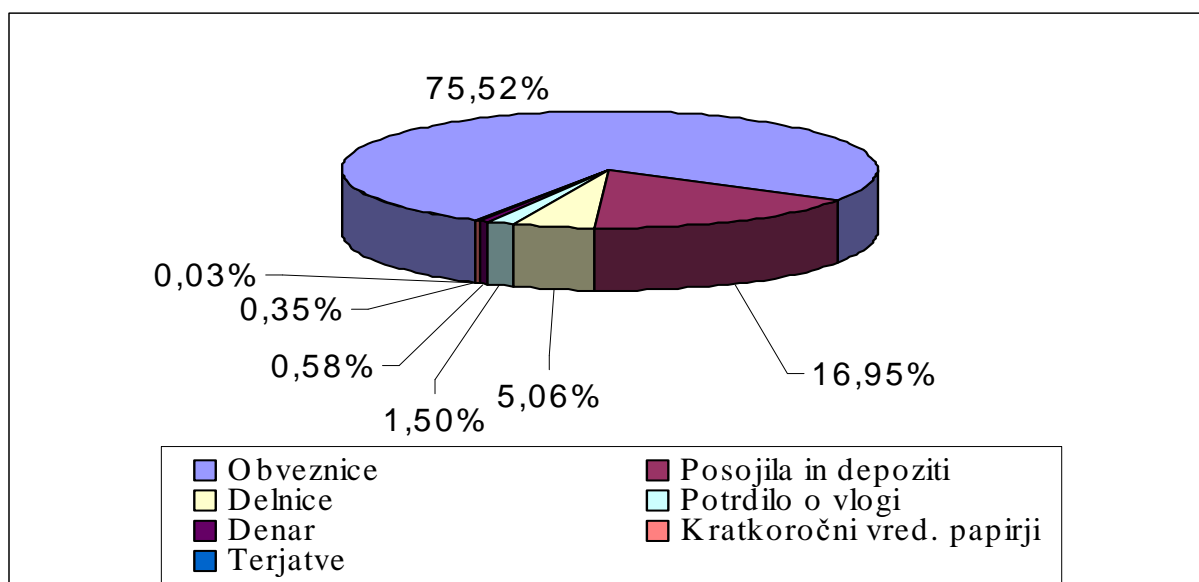
³ Minimalne starosti iz te tabele se znižajo skladno z znižanjem starostne meje zaradi otrok (ZPIZ-1, 1999, 37. člen) in skladno z znižanjem starostne meje zaradi zaposlitve pred 18. letom (ZPIZ-1, 1999, 38. člen).

donosnost v omenjenem obdobju je bila 31,19%. Od ustanovitve SODPZ pa do aprila 2005, je bila čista vrednost le enkrat nižja od zajamčene čiste vrednosti sredstev sklada in sicer v mesecu marcu leta 2001, ko je Kapitalska družba morala v sklad vplačati 2.337.109 SIT.

4.2.4. Naložbena politika in poslovne usmeritve SODPZ

Pokojninski načrt PN_ON 1, skladno z ZPIZ-1 natančno opredeljuje kakšna naj bi bila okvirna struktura naložb sklada, pri čemer je določeno, da naj bi delež dolžniških naložb (obveznice), katerih izdajatelj je Republika Slovenija predstavljal najmanj 30% sredstev sklada. Preostali del dolžniških naložb Sklada naj bi predstavljale obveznice z visoko bonitetno oceno v Republiki Sloveniji in v tujin, vendar naj ta delež ne bi presegal 50% sredstev sklada. Preostale, bolj tvegane naložbe naj bi bile ob točno določenih omejitvah porazdeljene med naložbe v investicijske kupone vzajemnih skladov, delnice, bančne depozite in posojila, druge kratkoročne vrednostne papirje ter denar.

Slika 2: Struktura naložb SODPZ na dan 30.4.2005



Vir: Podatki o poslovanju SODPZ, 2005.

Razloga za tako velik delež naložb SODPZ v obveznice sta v največji meri odraz načela varnosti in načela doseganja minimalnega donosa. Ker gre za obveznice prvovrstnih izdajateljev oziroma tistih z visoko bonitetno oceno, je ocena tveganosti naložbene politike sklada nizka.

4.3. KAPITALSKI VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD

4.3.1. Ustanovitev sklada

Kapitalska družba je 21.3.2001 pridobila dovoljenje Agencije za trg vrednostnih papirjev (od tu dalje ATV) za ustanovitev odprtega Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada (v

nadaljevanju KVPS), ki izvaja dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje po pokojninskih načrtih za individualno in za kolektivno pokojninsko zavarovanje. Skladno z ZPIZ-1 je ATVP istega dne ugotovila, da so pravila KVPS, kot sestavnega dela dokumentacije za dovoljenje za ustanovitev KVPS, skladna s določbami predmetnega zakona.

KVPS je premoženje, ki je financirano s sredstvi zbranimi z vplačili premij prostovoljnega pokojninskega zavarovanja oziroma ustvarjeno z upravljanjem teh sredstev in je namenjeno kritju obveznosti do članov sklada oziroma zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Sklad v svojem imenu in za račun zavarovancev upravlja Kapitalska družba ločeno od svojega ostalega premoženja.

ZPIZ-1 določa, da lahko k prostovoljnemu dodatnemu pokojninskemu zavarovanju pristopijo osebe, ki:

- so zavarovanci obveznega pokojninskega zavarovanja (pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje), ali
- so uživalci pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja (oseba, ki prejema družinsko pokojnino).

4.3.2. Dva pokojninska načrta KVPS

Minister za delo, družino in socialne zadeve z izdajo odločbe odobri pokojninski načrt za prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. KVPS je v letu 2002 od omenjenega Ministrstva pridobilo dve odločbi, s katerimi sta bila odobrena pokojninski načrt za individualno prostovoljno pokojninsko zavarovanje (PN1 P) ter pokojninski načrt za kolektivno prostovoljno pokojninsko zavarovanje (PN1 K). Pri tem je pomembno, da je lahko vsaka oseba vključena le v en pokojninski načrt za individualno pokojninsko zavarovanje in v en pokojninski načrt za kolektivno pokojninsko zavarovanje.

Pravila KVPS določajo, da postane oseba član sklada z dnem, ko upravljalec prejme popolno izjavo o vključitvi v Pokojninski načrt PN1 P in pristopu k Pravilom sklada. Če pa se posameznik vključi v Pokojninski načrt preko podjetja, mora posameznik podpisati izjavo o pristopu k skladu, Kapitalska družba kot upravljalec KVPS pa s podjetjem podpiše pogodbo o financiranju pokojninskega načrta. Podjetje kot financer pokojninskega načrta kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja mora pridobiti soglasje reprezentativnega sindikata v podjetju, ali pa soglasje sveta delavcev, v kolikor v podjetju sindikata ni. V kolikor v podjetju ni ne sindikata in ne sveta delavcev, mora le-to pridobiti soglasje zbora delavcev.

4.3.3. Obveznosti in pravice, ki izhajajo iz pokojninskih načrtov

Pokojninski načrt vsebuje natančne določbe včlanitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, določa vrsto pravic, vplačevanje premij, naložbeno politiko sredstev zbranih s premijami, višino stroškov, pogoje za pridobitve pravic, postopek za uveljavitev pravic ter druge določbe.

4.3.3.1. Naloge upravljalca KVPS

Upravljanje KVPS zajema naslednje naloge:

- zbiranje premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja,
- vodenje osebnih računov,
- upravljanje s sredstvi sklada ter
- unovčevanje oziroma izplačevanje odkupnih vrednosti.

Ob pristopu k KVPS Kapitalska družba odpre poseben osebni račun za zavarovanca, na katerem so zbrani podatki o številu enot premoženja, ki jih ima posameznik. Le-te so odvisne od vplačanih čistih premij ter od VEP na dan konverzije. V kolikor premije poleg posameznika vplačuje tudi podjetje, mora Kapitalska družba voditi ločeno evidenco o številu enot, ki jih je financiral delodajalec.

Skladno s predpisi, ki jih izda ATVP, mora upravljalca KVPS mesečno in letno poročati podatke o poslovanju sklada. Prav tako mora v zakonsko določenih rokih izdati potrdila svojim zavarovancem o stanju na njihovih osebnih računih, delodajalcem, ki vplačujejo premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, pa mora do 30. maja tekočega leta predložiti letno poročilo za preteklo poslovno leto. V kolikor ATVP dovoli spremembe posameznih določb Pravil KVPS, mora Kapitalska družba svoje zavarovance o tem pisno obvestiti.

Ob neizpolnjevanju pogojev s strani člana sklada oziroma njegovega delodajalca, je Kapitalska družba upravičena do odpovedi individualnega oziroma kolektivnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Ko član sklada izpolni pogoje za pridobitev dodatne pokojnine oziroma predčasne starostne dodatne pokojnine, mu Kapitalska družba predstavi ponudbe vsaj treh zavarovalnic, ki bodo izplačevale dodatno pokojninsko rento in predstavi razlike med njimi. Ko član sklada izbere zavarovalnico, Kapitalska družba unovči odkupno vrednost enot premoženja, ki so bile vplačane na podlagi zavarovanja in so vpisane na osebnem računu člana sklada. Kapitalska družba v imenu člana sklada z izbrano zavarovalnico sklene življenjsko zavarovanje, ki je podlaga za pridobitev dodatne pokojnine.

4.3.3.2. Premije KVPS

Premija je denarni znesek, ki jo član sklada vplača v zameno za pravice iz dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pri individualnem dodatnem pokojninskem zavarovanju so zavezanci za plačilo premij posamezniki, ki k skladu pristopijo. Pri kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju se delodajalci ob podpisu pogodbe o financiranju pokojninskega načrta PN1 K zavežejo, da bodo v korist pri delodajalcu zaposlenega člana KVPS, vplačevali celotno ali pa le del premije. Če delodajalec plačuje le del premije, lahko zaposleni plačuje preostanek premije. Premije se lahko vplačuje mesečno, polletno oziroma letno. Po prejetju

vplačane premije Kapitalska družba konvertira čisto premijo (vplačana premija – vstopni stroški) v enote premoženja sklada ter jih pripiše na osebni račun člana KVPS.

Član KVPS plačuje premije v fiksnem znesku, ki so izražene v tolarjih. Kadar pa premijo plačuje delodajalec, se lahko le-ta določi tudi v odstotku od bruto plače člana KVPS. Premije so navzdol omejene, tako da znaša minimalni znesek vplačane premije za leto 2005 4.595 SIT (Zdoh-1, 2005). Premije se usklajujejo enkrat letno s koeficientom rasti povprečne plače zaposlenih v RS v preteklem letu. Za leto 2005 znaša indeks rasti premije 105,5.

Pokojninska načrta KVPS omogočata članom sklada, da varčevanje za dodatno pokojnino prilagajajo svojim trenutnim finančnim sposobnostim:

- član sklada ali delodajalec lahko kadarkoli vplača dodatno enkratno premijo, s čimer se članu poveča število enot premoženja na osebni račun,
- plačnik premije lahko kadarkoli spremeni višino premije, ki jo plačuje za dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje (zviša ali zniža), vendar je ne more znižati pod zakonsko minimalno določen znesek,
- plačnik premije se lahko odloči tudi za mirovanje, kar pomeni da v tem obdobju ne vplačuje premij prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, vendar ohrani pravice iz njega.

4.3.3.3. Stroški upravljanja KVPS

Upravljalca KVPS je po ZPIZ-1 upravičen do vstopnih in izstopnih stroškov ter provizije za upravljanje sklada. Kapitalska družba je upravičena tudi do morebitnih stroškov prenosa sredstev v sklad drugega upravljalca.

Vstopni stroški se obračunajo od bruto premije in se odvedejo na poslovni račun Kapitalske družbe. Višina vstopnih stroškov pa se razlikuje glede na posamezni pokojninski načrt.

Tabela 5: Vstopni stroški individualnega pokojninskega načrta PN1 P

Leto članstva	1.-5. leto	6. leto	7. leto	24. leto	25. leto	26. leto
Vstopni stroški	6%	5,90%	5,80%	4,10%	4%	4%

Vir: Pokojninski načrt PN1 P, 2003, str. 8.

Vstopni stroški individualnega pokojninskega načrta PN1 P znašajo maksimalno 6% vplačane bruto premije za dodatno pokojninsko zavarovanje in se obračunajo ob vplačilu premije. Vstopni stroški znašajo prvih 5 let članstva v skladu 6%, nato pa se vsako leto nadaljnjega članstva znižajo za 0,1%, vendar ne morejo biti nižji od 4% vplačane premije.

Višina vstopnih stroškov pri kolektivnem pokojninskem zavarovanju po pokojninskem načrtu PN1 K se določi glede na višino premije, ki jo vplačuje delodajalec in glede na število zaposlenih pri delodajalcu, ki so člani sklada. Višina vstopnih stroškov je navzgor omejena in sicer lahko le-ti znašajo največ 6% vplačane bruto premije.

Glede na to, da ima zavarovanec možnost vplačila dodatne premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, se mu vstopne stroške obračuna na podlagi višine vplačane bruto premije.

Tabela 6: Višina vstopnih stroškov ob enkratnem dodatnem vplačilu premije PN1 P in PN1 K

Višina dodatnega vplačila na osebni račun	Vstopni stroški
500.000 - 999.999 SIT	4%
1.000.000 - 1.999.999 SIT	3%
2.000.000 - 3.999.999 SIT	2%
4.000.000 in več	1%

Vir: PN1 P in PN1 K.

Izstopni stroški se ne razlikujejo glede pokojninskih načrtov in znašajo maksimalno 1% odkupne vrednosti enot premoženja. Odkupna vrednost enot premoženja je enaka vrednosti sredstev na osebni račun člana sklada. Prav tako se provizija ne razlikuje glede pokojninskih načrtov in znaša 1,3% povprečne čiste vrednosti sredstev sklada, ki je izračunana kot aritmetična sredina čistih vrednosti sredstev sklada na dneve konverzije v tekočem letu. Provizija se obračunava kot mesečna akontacija v višini 1/12 od 1,3% čiste vrednosti sredstev sklada.

Kapitalska družba je upravičena tudi do stroškov prenosa sredstev iz KVPS v pokojninski načrt drugega izvajalca prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj in sicer v višini 1% odkupne vrednosti sredstev. Ti stroški se odštejejo od odkupne vrednosti enot premoženja sredstev člana sklada. V kolikor pa gre za prenos sredstev med pokojninskimi načrti znotraj Kapitalske družbe, le-ta stroškov prenosa ne zaračuna. Upravljalca poleg vseh omenjenih stroškov, obračunava še stroške provizije za opravljanje skrbniških storitev ter druge stroške, ki jih na zahtevo člana sklada ali njegovega delodajalca mora opraviti.

4.3.3.4. Davčne olajšave

Zdoh-1 omogoča plačniku premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja uveljavljanje davčne olajšave, ki pa je navzgor omejena in sicer znaša 24% prispevkov obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja člana sklada oziroma 5,844% bruto plače zavarovanca sklada. Za leto 2005 znaša maksimalen znesek davčne olajšave 549.400 SIT. V kolikor premijo vplačujeta tako delodajalec kot zavarovanec, se kot davčna olajšava šteje skupni znesek vplačanih premij. Če pa skupni znesek presega maksimalno višino, ki je predmet davčne olajšave, ima pri uveljavljanju pravice davčne olajšave prednost delodajalec, delojemalec pa lahko uveljavlja pravico samo za razliko med zneskoma.

4.3.3.5. Zajamčen donos na premijo

Slovenski pokojninski skladi se od ostalih pokojninskih skladov po svetu razlikujejo tudi po tem, da njihovih naložbenih politik v največji meri ne oblikujejo vplačniki premij

prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja temveč ZPIZ-1 in Zakon o zavarovalništvu s svojimi določbami o zajamčenem donosu na premijo (Berk, Skok, 2005).

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je oblika zavarovanja, pri kateri zavarovanec kot vplačnik premije prevzema naložbeno tveganje z minimalnim donosom. Zajamčen donos na premijo je izražen z letno stopnjo donosnosti, za katero jamči upravljalec sklada. Upravljalec KVPS jamči, da bo zajamčeni donos znašal 50% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom.

4.3.3.6. Pravica do pokojnine

Vključitev v KVPS omogoči zavarovancu pridobitev dodatne starostne oziroma predčasne starostne dodatne pokojnine. Član KVPS pridobi pravico do dodatne starostne pokojnine, če izpolnjuje naslednje pogoje:

- dopolni starost 58 let,
- uveljavi pravico do pokojnine v obveznem pokojninskem zavarovanju,
- od vključitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je preteklo vsaj 10 let.

Pravico do predčasne dodatne starostne pokojnine pa pridobi član KVPS, če:

- je dopolnil starost 53 let,
- ni več vključen v obvezno pokojninsko zavarovanje,
- od vključitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je preteklo vsaj 15 let.

4.3.4. Poslovanje sklada in njegova naložbena politika

4.3.4.1. Poslovanje KVPS

Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (v nadaljevanju ZISDU-1) predpisuje, da mora za varnost in pravilnost poslovanja pokojninskega sklada dodatno skrbeti skrbnik premoženja. Skrbnik je lahko skrbniška banka ali druga finančna institucija, ki pri ATVP pridobi dovoljenje za opravljanje skrbniških storitev. Skrbnik premoženja KVPS je Abanka Vipava, ki vodi račune nematerializiranih vrednostnih papirjev, hrani vrednostne papirje, zagotavlja, da se v breme sklada opravljajo plačila, ki so v skladu z zakonom in pravili sklada (Modro jabolko 2, 2004, str. 8).

Upravljanje KVPS lahko ocenimo kot zelo uspešno. Skladno z rastjo števila članov KVPS se je povečevalo tudi premoženje članov sklada. KVPS je danes največji odprti vzajemni pokojninski sklad v Sloveniji saj ima preko 27.000 članov ter preko 16,5 milijarde tolarjev sredstev v upravljanju.

4.3.4.2. Naložbena politika sklada

Upravljanje naložbenega portfelja KVPS sledi načelom in ciljem zapisanim v pokojninskem načrtu sklada. Pri tem je pomembno, da so sredstva sklada, ki so v lasti članov sklada, upravljajo ločeno od premoženja ostalih skladov in ločeno o osnovnega premoženja Kapitalske družbe. Ker je vpliv zakonodaje pri sami naložbeni politiki pokojninskih skladov zelo velik, sama struktura naložb teži k doseganju zakonsko predpisane zajamčene donosnosti, ki znaša 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. V kolikor dejanska sredstva sklada v upravljanju ne doseže predpisane zajamčene vrednosti sredstev sklada, mora razliko med dejansko donosnostjo sredstev sklada in zajamčeno donosnostjo pokriti iz lastnih sredstev. Doseganje zajamčene donosnosti je tudi glavni razlog, da v portfelju naložb KVPS glavni delež naložb predstavljajo obveznice, katerih delež je na dan 30.4.2005 znašal kar 76,7%. Sledijo naložbe v obliki depozitov in posojil s 14%, naložbe v delnice s 6% ter preostalimi oblike naložb z znatno nižjimi deleži. KVPS lahko na tej podlagi ocenim kot sklad z nizkim tveganjem.

4.3.5. Izplačevanje dodatnih pokojnin zavarovancem KVPS

Ko član KVPS izpolni pogoje za pridobitev dodatne pokojnine, mora o tem obvestiti Kapitalsko družbo ter ji predložiti vso potrebno dokumentacijo. Na podlagi prejetih listin Kapitalska družba ugotovi, ali član sklada dejansko izpolnjuje vse pogoje za pridobitev dodatne starostne pokojnine ter v roku 8 dni unovči odkupno vrednost enot premoženja članov sklada, vpisanih na osebem računu. Članu sklada Kapitalska družba predstavi ponudbo najmanj treh zavarovalnic ter v imenu člana sklada sklene življenjsko zavarovanje, po katerem ima član sklada pravico do doživljenjske mesečne pokojninske rente (PN1 P, 2003, 48. člen). Višino le-te izračuna zavarovalnica, ki bo pokojninsko rento izplačevala, odvisna pa je od odkupne vrednosti enot premoženja, starosti zavarovanca ter veljavnih tablic smrtnosti, ki jih uporablja zavarovalnica. Višina pokojninske rente se ustrezno zmanjša za odstotek stroškov izplačila, do katerih je upravičena zavarovalnica, ki pokojninsko rento izplačuje.

4.3.6. Prenehanje zavarovanja

Redno prenehanje zavarovanja nastopi z izpolnitvijo pogojev člana KVPS za pridobitev dodatne starostne pokojnine ali pa z uveljavitvijo pravice do predčasne dodatne starostne pokojnine.

Tako PN1 P, kot PN1 K omogočata članu sklada, da lahko kadarkoli izstopi iz KVPS. V tem primeru ima član sklada dve možnosti in sicer:

- da mu Kapitalska družba izplača odkupno vrednost enot premoženja na osebem računu KVPS, ali
- da član sklada zadrži pravice iz vplačanih enot premoženja, vpisanih na njegovem osebem računu, kar mu omogoča, da se sredstva še naprej plemenitijo.

Drugi razlogi za prenehanje zavarovanja so še:

- odpoved upravljalca KVPS zaradi neizpolnjevanja obveznosti, ki izhajajo iz pokojninskega načrta, bodisi člana sklada, bodisi delodajalca, ki vplačuje premije za člana sklada,
- s smrtjo člana sklada pred uveljavitvijo pravice do dodatne starostne pokojnine ter
- s prenehanjem sklada (likvidacijo).

4.3.7. Nadzor nad poslovanjem sklada

Dodatna pokojninska zavarovanja zajemajo širok krog ljudi, ki so vanje vključeni. Uspešnost upravljanja pokojninskih skladov je zato izrednega pomena, saj lahko le-ta bistveno vpliva na bodoče finančno stanje članov pokojninskih skladov. Ker se tega država še kako zaveda in ker je s pokojninsko reformo omogočila nastanek pokojninskih skladov, postavlja ostra merila pri ustanavljanju in upravljanju teh skladov. Nadzor nad delovanjem vzajemnih pokojninskih skladov opravlja ATVP skladno z ZISDU-1, nadzor nad delovanjem pokojninskih družb in zavarovalnic pa izvaja Agencija za zavarovalni nadzor. Poleg tega pa samo poslovanje skladov izvaja še (Kalčič, 2001, str.15):

- Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, ki opravlja nadzor nad izvajanjem določb pokojninskega zakona glede pokojninskega načrta in pravic, ki so odmerjene zavarovancu,
- Davčna uprava RS, ki nadzoruje uveljavitev davčnih olajšav.

Vsak izvajalec dodatnega pokojninskega zavarovanja mora imeti poleg zunanjega tudi notranji nadzor za preverjanje zakonitosti in pravilnosti delovanja (Štrovs, 2000, str. 526). KVPS ima poleg oddeleka za notranjo revizijo pri Kapitalski družbi, ki skrbi za notranji nadzor oziroma notranje revidiranje sklada tudi Odbor članov KVPS.

4.3.6. Informativni izračun pokojninske rente

Posameznik, ki se ima namen vključiti v sistem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, želi izvedeti, kakšno dodatno starostno pokojnino mu bodo omogočala privarčevana sredstva na njegovem osebnem računu, pri čemer ne gre zanemariti davčnih vplivov. Z izračunom poskušam predvideti višino pokojninske rente, ki bi jo prejemal posameznik, ki nima možnosti vključitve v kolektivno shemo prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki pa se vključi v individualni pokojninski načrt KVPS.

Pri samem izračunu upoštevam določene predpostavke, s katerimi lahko izračunam:

- skupaj privarčevana sredstva na osebnem računu zavarovanca ter
- dodatno pokojninsko rento.

Podatki o zavarovancu:

- moški, rojen 1.7.1980,
- po končanem univerzitetnem izobraževanju se pri 25 letih zaposli,

- dela 40 let in s tem doseže polno delovno dobo,
- prejema povprečno slovensko bruto plačo, ki za mesec april 2005 znaša 271.678 SIT (Statistični urad RS),
- s prvim mesecem zaposlitve, vsak mesec nepretrgoma 40 let vplačuje mesečno premijo v višini 15.986 SIT, kar je enako maksimalnemu znesku mesečne bruto premije za katero še veljajo davčne olajšave (5,884% od njegove bruto plače).

Pri konkretnem izračunu upoštevam:

- stalne cene iz leta 2005,
- realno donosnost, kjer je inflacija enaka 0%,
- pri izračunu mesečne premije upoštevam dejanske vstopne stroške, ki skozi obdobje padajo od začetnih 6% do končnih 4%, pri čemer predpostavim, da se le-ti ne bodo spreminjali,
- izstopni stroški se skozi obdobje ne spreminjajo,
- zaradi negotovih prihodnjih donosov je izračun narejen ob različnih predpostavljenih povprečnih letnih realnih neto donosnostih (že odšteta upravljalna provizija in ostali stroški). Predpostavil sem 12 različnih donosnosti, ki se gibljejo med -1,5% do 4%, pri čemer je razlika med posameznimi donosnostmi pol odstotne točke.

Bodočo vrednost vplačanih mesečnih premij (FVA) izračunam po naslednjih korakih:

1. Mesečna čista vplačana premija se skozi čas spreminja in jo dobim tako, da od vplačanega zneska odštejem dejanske vstopne stroške, ki veljajo v določenem letu.

$$\text{Mesečna čista premija (A)} = \text{mesečni vplačan znesek} - (\text{vstopna provizija v odstotkih} * \text{mesečni vplačani znesek}) \quad (4)$$

$$A_1 = 15.986 \text{ SIT} - (6\% * 15.986 \text{ SIT}) = 15.026,84 \text{ SIT}$$

2. Letno obrestno mero moram spremeniti v mesečno, saj se donosi na vplačane premije pripisujejo mesečno pri čemer uporabim proporcionalen način.

$$\text{Mesečna obrestna mera (r}_m\text{)} = \frac{\text{pričakovana letna obrestna mera (r)}}{\text{število mesecev v letu (m)}} \quad (5)$$

Tabela 7: Mesečne obrestne mere, izračunane na proporcionalen način

Pričakovana letna obrestna mera (r)	Pričakovana mesečna obrestna mera (r _m)
4%	0,333%
3,5%	0,292%
3%	0,250%
2,5%	0,211%
2%	0,167%
1,5%	0,125%
1%	0,083%
0,5%	0,042%
0%	0%
-0,5%	-0,042%
-1%	-0,083%
-1,5%	-0,125%

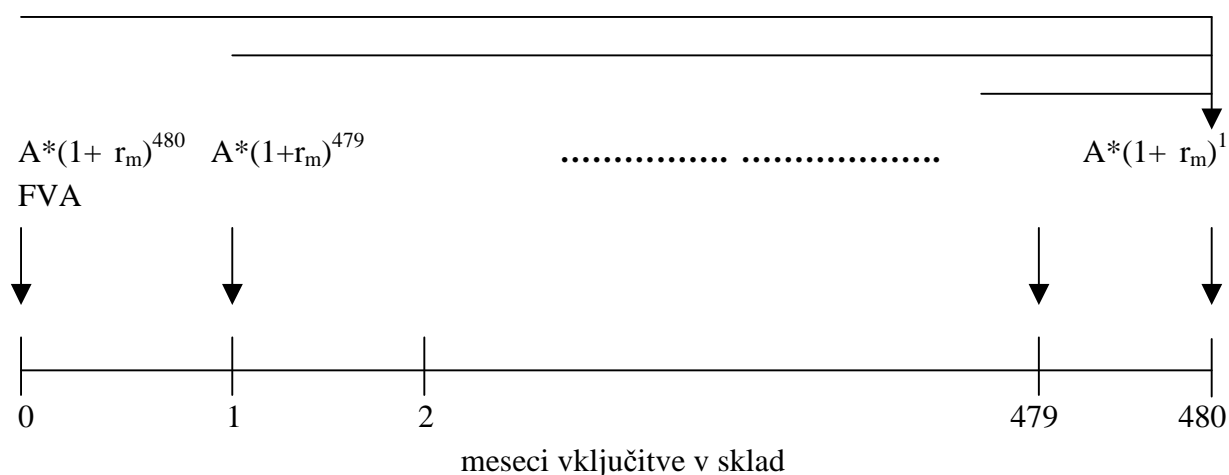
Vir: Lasten izračun.

11. člen Pravilnika o izračunu povprečne donosnosti državnih vrednostnih papirjev določa, da letna zajamčena donosnost ne more biti negativna. V primeru, ko pa je negativna, se letna zajamčena donosnost definira kot da je enaka nič. V izračunu sem predpostavil negativne donosnosti zaradi možnosti opustitve načela minimalne zajamčene donosnosti.

3. Na podlagi obrestnega računa izračunam bodočo vrednost vplačanih čistih mesečnih anuitet (FVA).

$$FVA = A_1 + A_2 + A_3 + \dots + A_n = A * (1 + r_m)^{(n*m)} + A * (1 + r_m)^{(n*m) - 1} + \dots + A * (1 + r_m)^1 \quad (6)$$

Slika 3: Vplačevanje mesečnih rent ter njihovo obrestovanje



Vir: Lastna ponazoritev.

Tabela 8: Privarčevan znesek vplačanih premij (FVA) pri različnih stopnjah donosnosti

Pričakovana letna obrestna mera (r)	Pričakovana mesečna obrestna mera (r_m)	Pričakovani znesek (FVA) v SIT
4%	0,333%	17.818.630,00 SIT
3,5%	0,292%	15.829.792,00 SIT
3%	0,250%	14.101.513,00 SIT
2,5%	0,211%	12.597.243,00 SIT
2%	0,167%	11.285.760,00 SIT
1,5%	0,125%	10.007.708,00 SIT
1%	0,083%	8.907.968,00 SIT
0,5%	0,042%	8.057.597,00 SIT
0%	0%	7.310.605,79 SIT
-0,5%	-0,042%	6.652.971,00 SIT
-1%	-0,083%	6.072.825,00 SIT
-1,5%	-0,125%	5.500.141,00 SIT

Vir: Lasten izračun.

4. Pri samem izračunu dodatne mesečne pokojninske rente upoštevam:

- stalne cene iz leta 2005,
- uporaba nemških tablic smrtnosti iz leta 1994, ki jih uporablja Kapitalska družba,
- zavarovalnica, ki izplačuje rento, zaračunava variabilne mesečne stroške v višini 2% vrednosti pokojninske rente +100 SIT fiksnih stroškov (predpostavka je enaka tisti, ki jo Kapitalska družba uporablja pri informativnih izračunih),
- izstopna provizija pri Kapitalskem vzajemnem pokojninskem skladu znaša 1%.

$$\text{Odkupna vrednost enot premoženja (OVEP)} = \text{FVA} - (1\% \text{ izstopnih stroškov} * \text{FVA}) \quad (7)$$

Pričakovana dodatna starostna pokojnina:

$$B = \left(\frac{\text{OVEP} * (1 - L)}{(1 + C_v) * \ddot{a}_{x+KS(d)}^{12}} \right) - \left(\frac{C_f}{(1 + C_v)} \right) \quad (8)$$

$$B = \left(\frac{17.640.443,70 * (1 - 0)}{(1 + 0,02) * 179,67298} \right) - \left(\frac{100}{(1 + 0,02)} \right) = 96.157,68 \text{ SIT}$$

Pri čemer je:

B – dodatna starostna pokojnina oziroma pričakovana mesečna renta

L – začetni stroški nakupa rente

C_v – variabilni stroški izplačevanja rente

C_f – fiksni stroški izplačevanja rente

$\ddot{a}_{x+KS(d)}^{(12)}$ – dosmrtna renta v znesku ene enote mesečno za osebo staro x let

KS(d) – korelacija starosti za osebo rojeno na dan d

X – starost zavarovanca ob začetku prejemanja pokojninske rente

d – datum rojstva

Sedanja vrednost pričakovane dodatne starostne pokojnine oziroma pričakovane mesečne rente:

$$PV = B * \left(\frac{1}{\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{m*n}} \right) \quad (9)$$

$$PV = 96.157,68 \text{ SIT} * \left(\frac{1}{\left(1 + \frac{0,005}{12}\right)^{480}} \right) = 78.730,53 \text{ SIT}$$

Tabela 9: Odkupne vrednosti enot premoženja, pričakovane mesečne rente izračunane na podlagi predpostavljenih mesečnih donosnostih sklada iz tabele 8 ter sedanje vrednosti pričakovanih mesečnih rent

OVEP	Pričakovana mesečna renta (B)	Sedanja vrednost pričakovanih mesečnih rent (PV)
17.640.443,70 SIT	96.157,68 SIT	78.730,53 SIT
15.671.494,08 SIT	85.414,04 SIT	69.934,01 SIT
13.960.497,87 SIT	76.077,93 SIT	62.289,93 SIT
12.471.270,57 SIT	67.951,90 SIT	55.636,63 SIT
11.172.902,40 SIT	60.867,31 SIT	49.836,01 SIT
9.907.630,92 SIT	53.963,31 SIT	44.183,26 SIT
8.818.888,32 SIT	48.022,55 SIT	39.319,17 SIT
7.977.021,03 SIT	43.428,87 SIT	35.558,03 SIT
7.237.499,73 SIT	39.393,64 SIT	32.254,13 SIT
6.586.441,29 SIT	35.841,12 SIT	29.345,45 SIT
6.012.096,75 SIT	32.707,19 SIT	26.779,49 SIT
5.445.139,59 SIT	29.613,56 SIT	24.246,54 SIT

Vir: Lasten izračun.

Pri izračunu dosmrtnne rente v znesku ene enote mesečno za osebo staro 25 let, sem uporabil podatke, ki so podani v Prilogi 1 (Tabela 1), pri čemer sem najprej izračunal korelacijo starosti glede na rojstvo zavarovanca in dobljeno številko odštel od starosti pri upokojitvi. Tako izračunani faktor za odmero pokojnine znaša 179,67298.

Kapitalska družba sama ne izplačuje pokojninskih rent Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada, vendar svojim zavarovancem posreduje informativne izračune o

bodočih rentah. Sam sem pri izračunu pokojninskih rent predpostavil enake stroške izplačil pokojninskih rent, kot jih uporablja Kapitalska družba v svojih informativnih izračunih. Pri izračunu sem uporabil nemške tablice smrtnosti, ki so že nekoliko zastarele. Ker se skladno s demografskimi kazalci spreminjajo tudi tablice smrtnosti, je verjetnost, da bo dejanska pokojninska renta enaka tisti, ki sem jo dobil v izračunih, majhna. Sam sem v izračunih predpostavil dvanajst možnih prihodnjih donosnosti, ki pa so precej nižje od povprečne donosnosti Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada za obdobje od ustanovitve sklada do aprila 2005.

Izračun sedanjih vrednosti pričakovanih mesečnih rent nam pove, koliko so bodoče mesečne rente vredne danes. Pri izračunu sedanjih vrednosti sem za diskontni faktor uporabil donos v višini 0,5 odstotne točke, pri čemer sem upošteval diskontiranje znotraj leta. Tako znaša pričakovana mesečna renta pri 4% letni donosnosti 96.157,68 SIT, sedanja vrednost te rente ob uporabljenem diskontem faktorju pa 78.730,53 SIT. Predpostavimo lahko, da se bo dolgoročna donosnost najverjetneje gibala na ravni 0,5 odstotne točke, saj slednja zagotavlja zavarovancu nek minimalen pozitiven dolgoročni donos. Pričakovana mesečna renta pri tej donosnosti znaša 43.428,87 SIT, sedanja vrednost te rente pa znaša 35.558,03 SIT. Privarčevan znesek pri pričakovani donosnosti 0,5% znaša 7.997.021,03 SIT. Zavarovanec bi omenjeni znesek v celoti izčrpal, če bi prejemal dodatno pokojninsko rento do dopolnjene starost 80 let in 4 mesece. V primeru, če zavarovanec prej umre, pa je višina preostalega neizčrpanega zneska, ki jo prejmejo dediči, odvisna od pravil, ki so zapisana v pogodbi z zavarovalnico, ki izplačuje pokojninsko rento.

4.4. ZAPRT VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD ZA JAVNE USLUŽBENCE

4.4.1. Ustanovitev sklada

Zaprta vzajemni pokojninski sklad (v nadaljevanju ZVPSJU) za javne uslužbence je četrti sklad v upravljanju Kapitalske družbe. Namen njegove ustanovitve je zagotoviti javnim uslužbencem pravico do dodatne pokojnine oziroma druge pravice določene v pokojninskem načrtu, skozi upravljanje ter plemenitenje zbranih sredstev. ZVPSJU je v lasti članov sklada, Kapitalska družba pa ga v svojem imenu in za račun članov upravlja ločeno od upravljanja ostalih treh skladov in ločeno od ostalega svojega premoženja (Modro jabolko 2, 2004, str. 11). Republika Slovenija kot delodajalec, ima po preteku treh let od začetka delovanja ZVPSJU možnost, da ustanovi enega ali več dodatnih zaprtih vzajemnih pokojninskih skladov, ki se bodo med seboj razlikovali predvsem po naložbeni politiki.

ZVPSJU je bil ustanovljen na podlagi Zakona o kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju za javne uslužbence (Uradni list RS, št. 126/03), Kolektivne pogodbe o oblikovanju pokojninskega načrta za javne uslužbence (Uradni list RS, št. 11/04), Aneksa h Kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 73/03) in Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1, Uradni list RS, št. 20/04 – uradno prečiščeno besedilo). Na tej podlagi, so se javnim uslužbencem namesto

uskladitve izhodiščnih plač za negospodarske dejavnosti v avgustu 2003 priznale pokojninske premije tako, da se le-te obračunavajo pri obračunu plač od vključno avgusta 2003.

31.3.2004 je Agencija za trg vrednostnih papirjev Vladi RS, kot ustanoviteljici sklada, izdala dovoljenje za oblikovanje ZVPSJU. Rok za oblikovanje ZVPSJU je bil 30.4.2004. Do takrat so namreč morali delodajalci javnih uslužbencev vplačati premije, na osebne račune članov, za obdobje 1.8.2003 do vključno marca 2004. Premije so morale biti vplačane v enkratnem znesku, povečanim za minimalen zajamčen donos. Od tu naprej pa se premije plačujejo mesečno hkrati z izplačilom plač javnih uslužbencev (Kalčič, 2003, str.13).

4.4.1.1. Vključitev v ZVPSJU

Zavarovanec postane član sklada s prvim dnevom meseca, za katerega je bila vplačana premija, pogoj za vključitev v pokojninski načrt PNJU K in članstvo v ZVPSJU pa je pogodba o zaposlitvi, ki jo ima posameznik sklenjeno. Tako so v kolektivno zavarovanje po tem pokojninskem načrtu vključeni:

- zaposleni v osebah javnega prava, za katere velja kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti v RS,
- javni uslužbenci, ki so izgubili status funkcioniranja po 1.8.2003,
- zaposleni, katerim sredstva za plače zagotavlja RS ali lokalna skupnost.

4.4.2. Pokojninski načrt ZVPSJU

4.4.2.1. Premije in davčne olajšave

Premije kolektivnega pokojninskega zavarovanja za javne uslužbence, za svoje delojemalce plačujejo delodajalci (država oziroma Ministrstvo za finance). Poleg tega pa lahko vsak posameznik, član ZVPSJU, kadarkoli prostovoljno vplača individualno premijo, ki pa je navzdol omejena. Višina individualne premije ne vpliva na premijo delodajalca. Tovrstno premijo lahko član vplača v mesečnem, polletnem, letnem oziroma v enkratnem znesku (minimalni znesek mesečne premije za leto 2004 je 4.335 SIT). Znesek premije, ki jo plačuje delodajalec, se določi glede na leta delovne dobe delojemalca ter glede na premijski razred, v katerega je slednji razporejen (priloga 2, tabela 3 in 4).

Član, ki se odloči za plačilo individualne premije lahko uveljavlja davčno olajšavo, ki mu neposredno znižuje osnovo za dohodnino. Višina davčne olajšave je omejena navzgor in sicer znaša 5,84% delojemalčeve bruto plače, kar je enako 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V kolikor je zavarovanec vplačal premijo, ki je večja od omenjene meje, se presežek ne šteje kot davčna olajšava. Za javne uslužbence tako velja, da premija, ki jo v skladu s premijskim razredom plačuje delodajalec, ne zmanjšuje davčne olajšave, torej zanj velja možnost dvojne davčne olajšave (Predstavitveno gradivo Kapitalske družbe, 2004, str.2).

Znesek premije, ki jo plačuje delodajalec, se javnemu uslužbencu ne všteva v osnovo za dohodnino in osnovo za plačilo prispevkov za socialno varnost, v letu v katerem je bila premija vplačana. Prav tako se ta premija ne šteje kot izplačilo plače. Delodajalcu se znesek plačanih premij ne priznava kot odhodek oziroma kot davčna olajšava pri davku od dobička pravnih oseb, saj dejansko le-ta ne plačuje premij, temveč naredi le obračun premij, ki ga potem pošlje Ministrstvu za finance, ki znesek obračunanih premij nakaže na račun ZVPSJU. Ko je premija nakazana na račun ZVPSJU, Kapitalska družba čisto premijo (plačana premija zmanjšana za vstopne stroške) konvertira v enote premoženja. Formula za izračun vrednosti enote premoženja je enaka kot pri izračunih VEP pri ostalih skladih v upravljanju Kapitalske družbe. Po izračunu števila enot premoženja člana sklada, Kapitalska družba le-te vpiše na osebni račun člana ZVPSJU.

ZVPSJU pozna mirovanje le v posebnih primerih. Zavezanec za plačilo tako ne more uveljaviti mirovanja zavarovanja, uveljavi ga lahko le v primeru, ko je za člana sklada podan suspenz pogodbe o zaposlitvi. Če pa član sklada plačuje tudi individualne premije, lahko le-te preneha plačevati kadarkoli ob pogoju, da je pred tem pisno obvestil Kapitalsko družbo.

4.4.2.2. Stroški do katerih je upravljalac ZVPSJU upravičen

Kapitalska družba je pri upravljanju ZVPSJU upravičena do vstopnih stroškov in provizije za upravljanje, ki se plačuje iz sredstev sklada. Pri tem skladu, za razliko od preostalih skladov v upravljanju Kapitalske družbe, zavarovanci ne plačajo izstopnih stroškov, stroškov prenosa in stroškov skrbnika, saj le-ti bremenijo Kapitalsko družbo. Vstopni stroški pa se obračunajo v odstotku od vplačane premije, njihova višina pa se skozi leta članstva znižuje.

Tabela 10: Vstopni stroški ZVPSJU po letih članstva

Leto	Višina vstopnih stroškov
2004	0,750%
2005	0,725%
2006	0,700%
2007	0,675%
2008	0,650%
2009	0,625%
2010	0,600%
2011	0,575%
2012	0,550%
2013	0,525%
Od vključno leta 2014 dalje	0,500%

Vir: PNJU K.

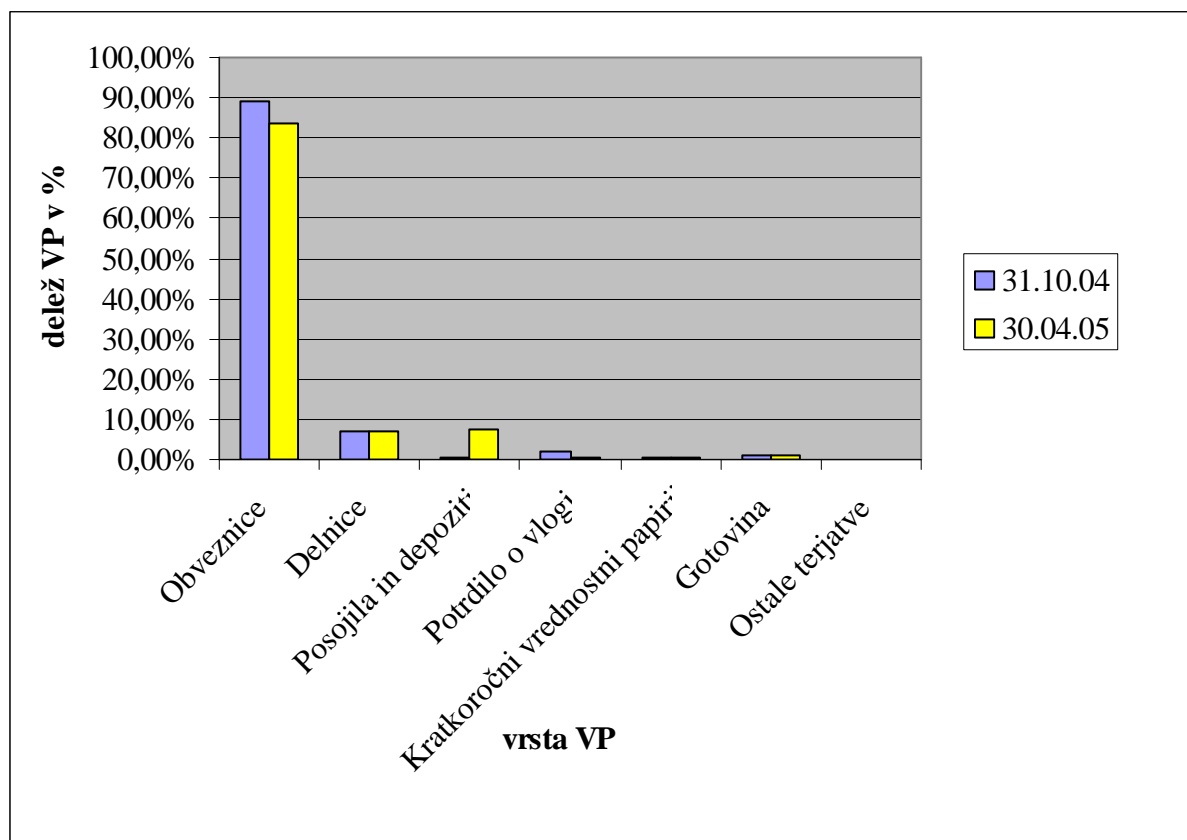
Upravljalška provizija znaša 0,75% povprečne letne čiste vrednosti sredstev ZVPSJU in se izračuna kot aritmetična sredina čistih vrednosti sredstev sklada na dneve konverzije v

tekočem letu. Obračunana je kot mesečna akontacija v višini 1/12 od 0,75% čiste vrednosti sredstev sklada na dan konverzije. Končni obračun pa se opravi konec poslovnega leta.

4.4.3. Naložbena politika ZVPSJU

Naložbena politika ZVPSJU se ne razlikuje bistveno od naložbenih politik drugih skladov v upravljanju Kapitalske družbe. Razpršenost naložb, ki jo določa veljavna zakonodaja ter z zakonom določen zajamčen donos, narekujeta upravljalcu konzervativno naložbeno politiko, ki omogoča doseganje teh ciljev. Kapitalska družba članom ZVPSJU jamči donosnost v višini 50% povprečne letne obrestne mere na državne papirje z dospelostjo nad enim letom.

Slika 4: Sestava sredstev ZVPSJU na dan 31.10.2004 in na dan 30.4.2005



Vir: Podatki o poslovanju ZVPSJU, 2005.

Vsak mesec se v ZVPSJU v povprečju steče preko 1 milijarda SIT premij, tako da znaša vrednost sredstev v ZVPSJU na dan 30.04.2005 preko 21 milijard SIT. Večinski del sredstev ZVPSJU, okrog 80% vseh, je v obliki domačih naložb, preostanek sredstev pa je naloženih v tujini. Na domačem trgu je večinski del sredstev investiranih v obveznice RS, sledijo naložbe v domače bančne in domače podjetniške obveznice. Med tujimi naložbami pa pretežni delež predstavljajo kvalitetne tuje podjetniške, državne in bančne obveznice. V omenjenem obdobju se je sicer delež sredstev naloženih v obveznice nekoliko znižal in sicer iz dobrih 89% na 83,6%, vendar se je na drugi strani povečal delež posojil in depozitov iz 0,7% na 7,4%. Deleži preostalih naložb se v omenjenem obdobju niso bistveno spreminjali. Ob upoštevanju načela

zajamčenega donosa, takšna struktura naložb sklada niti ni presenetljiva, saj bi Kapitalska družba ob morebitnem povečanju deleža naložb ZVPSJU v bolj tvegane vrednostne papirje (npr. delnice), povečala tveganost celotnega sklada ter s tem ob morebitnih negativnih tržnih gibanjih otežila doseganje vsaj zajamčene donosnosti. Tako se delež naložb v delnice giblje na ravni 7% sredstev sklada. Na domačem trgu je večina teh delnic investiranih v delnice investicijske družb, medtem ko je na tujem trgu večina teh delnic investiranih v delnice investicijskih skladov (ETF).

Razloge za povečanje deleža posojil in depozitov gre iskati v načrtnem povečanju deleža teh naložb zaradi zagotovitve večje stabilnosti donosnosti sklada v obdobju padajočih cen obveznic na trgu. Drugi razlog pa gre iskati v dejstvu, da so se donosnosti obveznic z zapadlostjo nad 3 leti zmanjšale pod donosnosti bančnih posojil.

S takšno strukturo naložb je Kapitalska družba v obdobju od ustanovitve ZVPSJU pa do 16.5.2005, ustvarila 6,97% dejansko donosnost sredstev, medtem ko je zajamčena donosnost v omenjenem obdobju znašala 3,74% (Podatki o poslovanju ZVPSJU, 2005).

4.4.4. Prenehanje zavarovanja in pravica do dodatne starostne pokojnine

4.4.4.1. Izredno prenehanje zavarovanja

V primeru smrti člana ZVPSJU, ko slednji še ni uveljavljal pravice do dodatne starostne pokojnine oziroma ni uveljavljal pravice do predčasne starostne dodatne pokojnine, imajo upravičenci za primer smrti, ki jih je določil član, pravico zahtevati, da se jim izplača enkratno dodatno izplačilo, ki je enako odkupni vrednosti premoženja. Le-ta je odvisna od števila enot vpisanih na osebnem računu člana sklada in vrednosti enote premoženja na dan izračuna. V kolikor pa član sklada ni določil upravičencev, imajo pravico zahtevati izplačilo dediči umrlega člana ZVPSJU.

Kadar članu ZVPSJU preneha pogodba o zaposlitvi v javnem sektorju pred iztekom 120 mesecev od vključitve v zavarovanje, član zadrži pravice iz vplačanih enot premoženja. Po preteku te dobe pa pridobi pravico do izplačila odkupne vrednosti. V primeru, ko je sam vplačal individualne premije, je izplačilo odkupne vrednosti iz individualnega dela premij možno takoj. Če pa se član sklada zaposli pri novem delodajalcu, ki ima sklenjeno kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje, lahko ta sredstva prenese v ta pokojninski načrt. Poleg tega pa kolektivno zavarovanje po PNJU K preneha tudi v primeru prenehanja ZVPSJU.

4.4.4.2. Redno prenehanje zavarovanja

Najosnovnejši pravici, ki izhajata iz članstva v ZVPSJU sta pravica do dodatne starostne pokojnine in pravica do predčasne dodatne starostne pokojnine. Pravico do dodatne starostne pokojnine pridobi član sklada, ko izpolni naslednje pogoje:

- starost 58 let,

- uveljavi pravico do pokojnine v obveznem pokojninskem zavarovanju,
- od vključitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje preteče vsaj 10 let.

Pravico do predčasne dodatne starostne pokojnine pa pridobi član sklada, ko:

- dopolni starost 53 let,
- ni več vključen v obvezno pokojninsko zavarovanje,
- od vključitve v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje preteče vsaj 15 let.

Ko član sklada izpolni pogoje za pridobitev dodatne pokojnine, o tem obvesti Kapitalsko družbo, kateri tudi predloži vso potrebno dokumentacijo. Upravljaec izračuna odkupno vrednost enot premoženja vpisanih na osebem računu člana ter v imenu člana sklada z izbrano zavarovalnico sklene polico življenjskega zavarovanja, na podlagi katere članu pripada pravica do doživljenjske rente. Zavarovalnico, ki bo izplačevala pokojninsko rento lahko član sklada izbere sam, v kolikor pa tega ne stori, mu Kapitalska družba pošlje ponudbo vsaj treh zavarovalnic, med katerimi potem član ZVPSJU izbere eno. Višino pokojninske rente izračuna zavarovalnica in ne Kapitalska družba.

Člani sklada, ki jim je na dan 1.8.2003 manjkalo manj kot 10 let do izpolnitve minimalnih pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine lahko pridobijo pravico do dodatne starostne pokojnine še pred iztekom 10 let, lahko pa zahtevajo izplačilo odkupne vrednosti v celoti, tudi iz naslova premij, ki jih je plačeval njihov delodajalec.

4.4.5. Nadzor nad poslovanjem sklada

ZVPSJU je tako po vrednosti sredstev sklada, kot po številu članov sklada največji vzajemni pokojninski sklad v Sloveniji. Glede na to, da je vanj vključenih več kot 15% vsega aktivnega prebivalstva v Sloveniji, je država kot ustanoviteljica sklada morala zagotoviti tudi primeren nadzor nad samim poslovanjem sklada. V ta namen je bil ustanovljen Odbor zavarovancev ZVPSJU, ki je sestavljen iz 12 članov, v njem pa je 6 predstavnikov Vlade RS in 6 predstavnikov reprezentativnih sindikatov. Naloga Odbora je spremljanje poslovanja in nadzor dela upravljalca na način, da (Modro jabolko 2, 2004, str. 6):

- daje mnenje k letnemu poslovnemu poročilu ZVPSJU, kar pomeni, da bdi nad delom Kapitalske družbe;
- obravnava in daje mnenje k spremembi naložbene politike ZVPSJU, s čimer tako vpliva na donosnost in varnost;
- predlaga spremembe stroškov in provizije upravljalca ZVPSJU in tako vpliva na ekonomičnost in stroške zavarovanja;
- preverja uspešnost poslovanja glede na doseženo donosnost in glede na doseženo donosnost v primerjavi z drugimi izvajalci dodatnih pokojninskih zavarovanj;
- obravnava način in pravilnost obveščanja ustanovitelja ZVPSJU, zavezancev za plačilo in članov ZVPSJU;

- odloča o naboru zavarovalnic, ki jih Kapitalska družba predstavi članom ZVPSJU ob izpolnitvi pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine oziroma predčasne starostne pokojnine;
- spremlja izračun enote premoženja;
- obravnava poročilo o pritožbah članov ZVPSJU;
- razrešuje tudi strokovna vprašanja, ki se pojavljajo v zvezi z izvajanjem pokojninskega načrta,
- drugo.
-

Poleg Odbora zavarovancev ZVPSJU, mora Kapitalska družba v predpisanih rokih poročati še Agenciji za trg vrednostnih papirjev, Vladi RS ter Davčni upravi RS.

5. NEKATERE PREDNOSTI IN SLABOSTI SISTEMA PROSTOVOLJNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA V SLOVENIJI

Slovenski sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja temelji na pokojninskih načrtih z vnaprej določenimi prispevki. Državi je z vzpostavitvijo primerne okolja za delovanje pokojninskih skladov v razmeroma kratkem času uspelo v sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja vključiti preko 400.000 zavarovancev (Kalčič, 2004, str. 9-14). Kritiki državnega interveniconizma pa v zakonodajnih okvirih, predvsem v načelu doseganja minimalnega zajamčenega donosa, ki v največji meri odraža naložbene strategije slovenskih pokojninskih skladov vidijo težavo, ki zavira nadaljnji razvoj tovrstnih produktov.

Temeljna lastnost, ki naj bi v največji meri odražala naložbeno politiko posameznika, je starost (Berk, Skok, 2005, str. 10). Mlajši zavarovanci, ki so običajno tveganju bolj naklonjeni, tako v slovenskih pokojninskih skladih nimajo možnosti izbire med bolj tveganimi (delniškimi) oziroma med manj tveganimi pokojninskimi skladi (obvezniški). Naložbene strategije slovenskih pokojninskih skladov so si prav zaradi zakonodaje, ki omejuje naložbe, med seboj zelo podobne. Pokojninski skladi v Sloveniji se tako neradi izpostavljajo tveganim naložbenim produktom, saj bi morali v primeru padanja cen vrednostnih papirjev, negativne razlike med doseženo in zakonsko določeno zajamčeno minimalno donosnostjo pokrivati iz svojih sredstev.

Poleg tega pa lahko v slovenskem sistemu dodatnega prostovoljnega zavarovanja najdemo še nekatere druge težave, s katerimi se sooča:

- sistem vrednotenja naložb pokojninskih skladov,
- sistem nagrajevanja pokojninskih skladov,
- vključenost posameznika le v en pokojninski načrt za individualno zavarovanje in en pokojninski načrt za kolektivno zavarovanje,
- visoki stroški povezani z vključitvijo,
- spremembe davčne zakonodaje.

Vzajemni pokojninski skladi vrednotijo svoje naložbe po tržnih cenah, medtem ko pokojninski skladi pa lahko izbirajo med vrednotenjem naložb kot to počno vzajemni pokojninski skladi ali pa po načelu previdnosti, kot to počno zavarovalnice, ki svoje naložbe vrednotijo po nižji tržni ceni (Herič, 2002, str. 80-82). Težava v tem primeru nastane, ko primerjamo medsebojne donosnosti pokojninskih skladov, saj so težko primerljive in obenem za zavarovance zavajajoče.

V Sloveniji pokojninski skladi, poleg stroškov ki jih obračunavajo, obračunavajo še upravljalško provizijo, ki se obračuna v odstotku od povprečne čiste letne vrednosti sredstev sklada. Ker pokojninski skladi, v primeru uspešnega upravljanja s sredstvi, niso še dodatno nagrajeni lahko rečemo, da je z vidika naložbenih politik skladov upravičeno, da le-ti vodijo konzervativne naložbene politike, saj se s tem izvajalci, v primeru negativnih tržnih trendov, izognejo nižjim prihodkom iz naslova upravljalških provizij.

Zakon predvideva, da je lahko posameznik vključen le v en pokojninski načrt za individualno in en pokojninski načrt za kolektivno pokojninsko zavarovanje. Z vidika konkurenčnosti produkta, lahko to omejitev razumemo kot zaviranje vzpostavljanja konkurenčnega boja med ponudniki storitev dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Alternativa vključitvi v sistem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja je vključitev v tretji steber. V slednjem zavarovanci niso upravičeni do davčnih olajšav, do katerih so upravičeni zavarovanci drugega stebra, vendar so po drugi strani zavarovanci tretjega stebra deležni nižjih stroškov povezanih s članstvom oziroma jim nekaterih izmed njih ni potrebno plačati. Čeprav naj bi bil glavni kriterij odločanja o vključitvi v sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja naložbena politika, ki je usklajena s potrebami oziroma pričakovani zavarovanca, pa zavarovanec, ne more spregledati stroškov, ki jih bo imel s samo vključitvijo v sklad. Stroški, ki jih mora po pokojninskem načrtu plačati, dejansko zmanjšujejo vrednost vplačanih sredstev. Pokojninski sklad vzporedno s svojo poslovno politiko in ob upoštevanju zakonodajnih omejitev sam oblikuje višino stroškov povezanih z upravljanjem sklada (vstopni in izstopni stroški, upravljalška provizija, drugi stroški).

Spremembe v davčni zakonodaji lahko zaradi dolgoročne narave prostovoljnih pokojninskih zavarovanj pomembno vplivajo na dohodke zavarovancev drugega stebra. Predhodna davčna zakonodaja je predvidevala, da bodo prejemki pokojninskih rent iz naslova dodatnega pokojninskega zavarovanja izvzeti iz plačila davka od dohodka, vendar nova davčna zakonodaja, ki je začela veljati s 1.1.2005, obdavčuje vse dohodke, ki imajo vir v Republiki Sloveniji, kar pomeni, da so obdavčene tudi pokojnine prejete iz naslova dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Z vsemi omenjenimi težavami se pri upravljanju pokojninskih skladov srečuje tudi Kapitalska družba. Slednja je v začetku delovanja Prvega pokojninskega sklada podala informativne izračune o višini pokojninskih rent, ki naj bi jih prejeli zavarovanci sklada, vendar so se ti izračuni bistveno razlikovali od tistih pokojninskih rent, ki naj bi bile pozneje dejansko

izplačane. Navkljub opozorilom, da lahko pride do razlik, so se zavarovanci Prvega pokojninskega sklada počutili opeharjene. Kapitalska družba je kot vzrok za razlike navedla uporabo različnih tablic umrljivosti, vendar se je naposled le premislila ter uporabila enake tablice umrljivosti, kot pri informativnih izračunih.

5.1. SMERI RAZVOJA PROSTOVOLJNIH DODATNIH POKOJNINSKIH ZAVAROVANJ V PRIHODNOSTI

V času pisanja diplomske naloge se pojavljajo vse glasnejše zahteve po odpravi zajamčene donosnosti, ki v največji meri vpliva na naložbene politike pokojninskih skladov v Sloveniji. Sam vstop Slovenije v Evropsko unijo na število ponudnikov prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj ni imel vpliva, pač pa je septembra 2005 začela veljati pokojninska smernica, ki je posegala v poslovanje pokojninskih skladov, ne pa tudi v različnost njihovih produktov (Čeh, 2005). Na ta način poskuša država zaščititi interese zavarovancev, saj gre v primeru prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj za preko 50% zavarovancev obveznega zavarovanja, ki so vključeni tudi v sistem drugega stebra.

Težko je pričakovati, da bi se sistem prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj v prihodnje razvijal s tako hitrostjo kot do sedaj. Prav tako lahko pričakujemo, da se število ponudnikov omenjenega produkta ne bo bistveno spreminjalo, Jamnik pa dodaja, da je to posledica visokih tveganj, s katerimi je povezan vstop v panogo razmeroma velika (Modro jabolko, 2004, str. 5).

V Kapitalski družbi ocenjujejo, da gre v primeru prihoda tujih ponudnikov dodatnih prostovoljnih pokojninskih zavarovanj pričakovati, da bodo slednji na trgu nastopali predvsem v obliki upravljalcev premoženja, kjer bi bila Kapitalska družba kupec, morebitni tuji ponudniki pa njihovi izvajalci. Nadalje lahko tudi pričakujemo, da bo smer razvoja drugega stebra šla v razvoj produktov, ki bodo zavarovancem omogočili vključitev v tak pokojninski načrt, ki bo zavarovancem glede na njihove lastnosti (starost, pričakovanja, naklonjenost tveganju...) bližji.

6. SKLEP

Z uvedbo pokojninske reforme, ki je prinesla tristeborni sistem, je Slovenija dobila novo pravno-formalno ureditev pokojninskega sistema. Novost v tristebornem sistemu je predvsem drugi steber, ki obsega prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja, kjer je udeležba prostovoljna, vendar, ker gre za nacionalni projekt, je nadzor s strani države nujen.

Z uvedbo prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj se odpirajo možnosti za ugodnejše reševanje varnosti za starost, predvsem mlajšim generacijam. Zavarovanci drugega stebra, ki vplačujejo premije, nosijo določeno stopnjo tveganja, vendar jim zakonsko predpisan zajamčen donos stopnjo tveganja znižuje. Višino zajamčenega donosa določi upravljalac

pokojninskega sklada sam, vendar ne sme biti nižja kot 40% letna donosnost na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom.

Za razvoj prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji je značilno, da se je začel uveljavljati šele v tretjem letu po uveljavitvi reforme. V tem obdobju so bile pripravljene vse pravne, tehnične ter infrastrukturne podlage za vzpostavitev sistema, kar je bilo podlaga za hiter razvoj. Na trgu se je pojavilo precejšnje število ponudnikov in posledično vedno večje število zavarovancev. Vendar pa vsi ponudniki niso izpolnjevali zakonsko določenega minimalnega števila zavarovancev sklada ter so zato šli v postopek likvidacije, ali pa so se združili z drugim ponudnikom prostovoljnih pokojninskih zavarovanj.

Kapitalska družba je na trgu dodatnih pokojninskih zavarovanj prisotna že od samega začetka uvedbe trisestbernega sistema. Z upravljanjem štirih pokojninskih skladov, ki imajo med seboj ločeno premoženje, ki pa je tudi ločeno od osnovnega premoženja družbe, je postala največji upravljalec pokojninskih skladov v Sloveniji, tako po številu članov kot po vrednosti premoženja skladov. Zaradi narave, okoliščin nastanka ter strukture zavarovancev PPS, SODPZ ter ZVPSJU, štejemo te sklade med zaprte pokojninske sklade. KVPS, ki je dejansko edini pravi pokojninski sklad, ki je rezultat poslovne politike Kapitalske družbe, pa je danes največji odprt vzajemni pokojninski sklad v Sloveniji.

Krčenje pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja sili posameznika k iskanju alternativnih možnosti reševanja svoje pokojninske vrzeli. Ker država preko davčnih olajšav vzpodbuja varčevalni del sheme prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, ker so donosi vzajemnih pokojninskih skladov načeloma precej višji od donosov bančnih depozitov in ker se pričakovana življenjska doba podaljšuje menim, da je vključitev v sistem drugega stebra smiselna, kar sem poskušal dokazati tudi na praktičnem primeru, kjer je zavarovanec vključen v individualni pokojninski načrt Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada. Zavarovanec si lahko ob razmeroma majhnih mesečnih vložkih v sklad prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja zagotovi pokojninske rente, ki mu bodo omogočale lepšo prihodnost. Pri tem naj ne bo pozoren zgolj na stroške, ki jih bo z vključitvijo imel, ampak naj bo merilo vključitve predvsem poslovna in naložbena politika pokojninskega sklada, ki naj odraža zavarovančeva pričakovanja.

Razvoj prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj v Sloveniji je v veliki meri odvisen od sprememb zakonodaje. Pojavljajo se že diskusije o ukinitvi zjamčenega donosa, kateri bi upravljalcem pokojninskih skladov dal več prostora pri upravljanju svojih sredstev, vendar bi po drugi strani lahko precej povečal tveganje. Zato lahko v prihodnosti pričakujemo predvsem diverzifikacijo pokojninskih načrtov glede na strukturo zavarovancev, podobno kot je to v državah z že razvitim drugim stebrom pokojninskega zavarovanja ter povečevanje števila zavarovancev v takšnih shemah, čeprav je tak razmah, kakršnemu smo bili priča v zadnjih letih nerealno pričakovati.

LITERATURA

1. Böhm Lučka: Priročnik o pokojninskem in invalidskem zavarovanju po novem. Ljubljana : Založba Nova Delavska enotnost, 2000. 377 str.
2. Fabbozzi Frank J.: Foundations of Financial Markets and Institutions. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1994, 666 str.
3. Fultz Eleine: Recent Trends in Pension Reform and Implementation in the EU Accession Countries. Ženeva. 28 str.
[URL: <http://www.ilo.org/public/french/protection/socsec/download/fultztrendseng.pdf>], junij 2003.
4. Herič Boštjan: Upravljanje pokojninskih skladov. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 96 str.
5. Janež Petra: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2004. str. 2-3 pril.
6. Mramor Dušan: Poslovne finance. Prosojnice predavanj. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002, en zvezek, ločeno oštevilčenje.
7. Matevljič Martina: Prvi pokojninski sklad Republike Slovenije in pokojninski boni. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002, 97 str.
8. Kalčič Miran: Dodatno pokojninsko zavarovanje javnih uslužbencev. Denar, Ljubljana, 2003, 19/20, str. 11-15.
9. Kalčič Miran: Oblikovanje pokojninskega načrta in vključitev zavarovancev v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Denar, Ljubljana, 11(2001), 5, str. 15.
10. Ribnikar Ivan: Drugi (in tretji) steber pokojninskega sistema in trg kapitala. Bančni vestnik, 1998, 5, str. 49-51.
11. Simončič Marjan, Kuzmin Franc: Makroeconomic Effects of the Pension Reform in Slovenia. Working paper, Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja 3(1999), str.28.
12. Skok Meta, Berk Aleš: Država: Inkubator za novi sistem. Delo - Sobotna priloga, 19.3.2005., str. 10.
13. Stanovnik Tine: Javne finance, 3 dopolnjena in popravljena izdaja: Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004, 285 str.
14. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev, 2002. str.319.
15. Štrovs Marko: Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s komentarjem. Lesce : Oziris, 2000. 683 str.
16. Šešok Klemen: Davčni vidik pokojninskih zavarovanj. Finance, Ljubljana, 2001, 130, str. 7.
17. Tičar Luka: Prikaz sistema prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja po ZPIZ-1. Pravna praksa (Priloga), Ljubljana, 2001, 34, str. 1-8 pril..
18. Tičar Luka: Pokojninski načrti prostovoljnega dodatnega zavarovanja. Pravna praksa, Ljubljana, 2000, 17 , str. 11.

VIRI

1. Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ljubljana : Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 1997. 217 str.
2. Čeh Silva: Problematična ureditev pokojninskih rent. Delo, Ljubljana, 3.5.2005
3. Finančni trgi. Ljubljana: Banka Slovenije.
[URL: http://www.bsi.si/html/publikacije/financni_trgi/ft_2005_03.pdf], marec 2005.
4. Individualni pokojninski načrt Kapitalskega vzajemnega sklada. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2003, 15 str.
5. Modro jabolko. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 1(2004), 6, 16 str.
6. Modro jabolko. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2(2004), 11, 15str.
7. Kako delujejo slovenske borzno-posredniške hiše, investicijski skladi ter pokojninski skladi, odkar se je Slovenija vključila v EU?.
[URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/329-75/>], 13.12.2004.
8. Kolektivni pokojninski načrt Kapitalskega vzajemnega sklada. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2003, 17 str.
9. Koliko so vredni pokojninski boni?.
[URL: <http://www.publikum.si/slo/objave/pokojninski-boni/index.html-l2>], 4.5.2005.
10. Letno poročilo Prvega pokojninskega sklada 2003. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 58 str.
11. Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.
[URL: <http://www.sigov.si/mddsz/index.php?CID=46&ID=46>], 23.11.2004.
12. Obvezno in prostovoljno zavarovanje – kolektivno in individualno.
[URL: http://www.pokojnina.com/Vsebina/slovenski_pokojninski_sistem/II_steber.htm], 7.5.2005.
13. Podatki o poslovanju Prvega pokojninskega sklada.
[URL: http://www.kapitalska-druzba.si/pps/podatki_o_poslovanju.asp], 30.4.2005.
14. Podatki o poslovanju Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada.
[URL: http://www.kapitalska-druzba.si/kvps/podatki_o_poslovanju.asp], 30.4.2005.
15. Podatki o poslovanju Sklada obveznega dodatnega pokojninskega poslovanja.
[URL: http://www.kapitalska-druzba.si/sodpz/podatki_o_poslovanju.asp], 30.4.2005.
16. Podatki o poslovanju Zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada za javne uslužbence.
[URL: http://www.kapitalska-druzba.si/zvpsju/podatki_o_poslovanju.asp], 30.4.2005.
17. Poslovno poročilo Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada 2003. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 60 str.
18. Poslovno poročilo Sklada obveznega dodatnega pokojninskega poslovanja 2003. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 51 str.
19. Pokojninski načrt za individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2003, 15 str.
20. Pokojninski načrt za kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 17 str.
21. Pokojninski načrt za kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje za javne uslužbence. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 14 str.

22. Pokojninski načrt za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2002, 17 str.
23. Pokojninski sklad za javne uslužbence.
[URL: <http://www.k-trend.si/svetovanje.asp?act=premozenje&poz=2>], 23.5.2005.
24. Pokojninski skladi. Študijska baza Univerze v Mariboru.
[URL:http://www.sbaza.net/clanek_html.php?url_clanka=clanki_sb1%2Fepf%2Fpokojninski_skladi.sb&vsebina_replace=epf], 20.5.2005.
25. Povprečna mesečna plača. Statistični urad Republike Slovenije.
[URL: <http://www.stat.si/indikatorji.asp?id=6>], 21.6.2005.
26. Pravilnik o izračunu povprečne donosnosti državnih vrednostnih papirjev (Uradni list RS št. 64/2004).
27. Predstavitveno gradivo Kapitalske družbe d.d., 2004.
28. Slak Sabrina: Izvajalci dodatnega pokojninskega zavarovanja. Dnevnik, 1.4.2003.
29. Sklep o načinu vrednotenja knjigovodskih postavk vzajemnega pokojninskega sklada (Uradni list RS, št. 109/2001).
30. Sklep o podrobnejših pravilih naložb kritnega premoženja in premoženja kritnega sklada ter načinu in rokih poročanja (Uradni list RS, št. 3/2005).
31. Splošni pogoji dodatnega pokojninskega zavarovanja Prvega pokojninskega sklada Republike Slovenije – zamenjava za pokojninske bone. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2002, 9. str.
32. Statut Kapitalske družbe d.d.. Ljubljana : Kapitalska družba d.d., 2004, 17 str.
33. Vzajemni pokojninski skladi.
[URL:http://www.pokojnina.com/Vsebina/PDPZ/Zakonodaja/Vzajemni_pokojninski_skladi.htm], 20.5.2005.
34. Zakon o dohodnini (Zdoh-1- UPB1) (Uradni list RS, št. 17/2005).
35. Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Uradni list RS, št. 26/2005).
36. Zakon o kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju za javne uslužbence (ZKDPZJU) (Uradni list RS, št. 126/2003).
37. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1 UPB) (Uradni list RS, št. 20/2004).
38. Zakon o Prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb (ZPSPID-UPB1) (Uradni list RS, 26/2005).
39. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 102/2004).

PRILOGE

Priloga 1: Nemške rentne tablice smrtnosti in faktorji za odmero pokojnine

Tabela 1: Korelacije starosti po obdobjih rojstva za moške

Moški rojeni		Korelacija starosti
Od	Do	KS(d)
1.1.1900	31.12.1906	7
1.1.1907	31.12.1910	6
1.1.1911	31.12.1913	5
1.1.1914	31.12.1920	4
1.1.1921	31.12.1934	3
1.1.1935	31.12.1944	2
1.1.1944	31.12.1951	1
1.1.1952	31.12.1959	0
1.1.1959	31.12.1966	-1
1.1.1967	31.12.1973	-2
1.1.1974	31.12.1981	-3
1.1.1982	31.12.1989	-4
1.1.1989	31.12.1996	-5
1.1.1997	31.12.2003	-6
1.1.2004	31.12.2010	-7

Vir: Janež, 2004, pril. 2, str. 2.

Tabela 2: Faktorji za odmero dodatne starostne pokojnine za moške

Starost	Faktor za odmero dohodnine ($\ddot{a}^{(12)}_x$)
58	194,22632
59	190,73127
60	187,14707
61	183,46248
62	179,67298
63	175,77960
64	171,78882
65	167,71154
66	163,56433
67	159,36238
68	155,10741
69	150,79271
70	146,41575

Vir: Janež, 2004, pril. 2, str. 3.

Priloga 2: Način določitve premij in premijskega razreda ZVPSJU

Tabela 3: Višine mesečnih premij ZVPSJU, glede na datum zaposlitve v javnem sektorju, delovno dobo ter premijski razred

Datum zaposlitve v javnem sektorju	Delovna doba	Premijski razred	Premija za mesec zaposlitve (zneski so v SIT)		
			avg-03 - nov-03		dec-03 - mar-04
Od 1.8.2003	0	1	4.040		4.355
	1	2	4.182		4.355
	2	3	4.324		4.355
	3	4		4.466	
	4	5		4.608	
	5	6		4.750	
	6	7		4.892	
	7	8		5.034	
	8	9		5.176	
	9	10		5.318	
	10	11		5.460	
	11	12		5.602	
	12	13		5.744	
	13	14		5.886	
	14	15		6.028	
	15	16		6.170	
	16	17		6.312	
	17	18		6.454	
	18	19		6.596	
	19	20		6.738	
	20	21		6.898	
	21	22		7.058	
	22	23		7.218	
	23	24		7.398	
	24	25		7.578	
	25	26		7.758	
	26	27		7.958	
	27	28		8.158	
	28	29		8.358	
	29	30		8.588	
	30	31		8.818	
	31	32		9.048	
	32	33		9.308	
	33	34		9.568	

	34	35		9.828	
	35 in več	36		10.118	
Kasneje		1	4.040		4.355

Vir: ZVPSJU, 2004, 14. člen.

Tabela 4: Koeficienti za izračun višine premije

Premija		Koeficient minimalnega zjamčenega donosa	Premija z donosom
Za mesec	Znesek		
1	2	3	$4=3*2$
Avg. 03		1,038534	
Sept. 03		1,033059	
Okt. 03		1,028022	
Nov. 03		1,023213	
Dec. 03		1,018527	
Jan. 04		1,013864	
Feb. 04		1,009221	
Mar. 04		1,004600	
Skupaj			

Vir: ZVPSJU, 2004, 15. člen.